

(*)Facultade de Ciencias da Educación

(*)Presentación da Facultade

(*)

A Facultade de Educación é a escola de escolas: unha institución pública ao servizo de todas as persoas interesadas na mellora continua da educación e dos servizos sociais. Trátase dun centro universitario que se asenta sobre a historia dos centros de formación de mestres/as, educadores/as sociais e traballadores/as sociais, pero tamén sobre a historia do ensino e dos servizos sociais.

É unha facultade, polo tanto, que tenta incorporar todos os medios técnicos posibles, pero sen renunciar a un pasado que se constrúe sobre o esforzo colectivo dos profesionais e da cidadanía.

Os cambios respecto ao presente son considerables. Pero hai algo que unha facultade de educación debe contribuír a que se mantexa: o espírito solidario dos veciños/as e a percepción da escola como propia, como asunto da comunidade.

Agardo que as persoas que elixen esta facultade para realizar os seus estudos teñan esa mentalidade de pertenza a un grupo que constrúe o futuro colectivo da educación e dos servizos sociais.

A oferta educativa para o próximo curso no Centro é:

Catro títulos de Grao:

- GRADO EN EDUCACIÓN INFANTIL
- GRADO EN EDUCACIÓN PRIMARIA
- GRADO EN EDUCACIÓN SOCIAL
- GRAO EN TRABALLO SOCIAL

Catro títulos de Máster:

- Master en Dificultades de Aprendizaxe e procesos cognitivos
- Master en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos
- Master en Investigación Psicosocioeducativa con Adolescentes en Contextos Escolares
- Master en Profesorado de Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino dos Idiomas (especialidades de Orientación, Xeografía, Historia, Humanidades, Matemáticas e Tecnoloxía) Por outra banda, durante os últimos anos, a Facultade de Empresariais e Turismo, potenciou, de forma considerable a participación dos estudantes en programas de mobilidade.

Para obter máis información visita a nosa páxina web

<http://webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>

(*)Equipo Decanal

(*)

O Equipo Decanal está composta polos seguintes membros:

Decana:

Dª María del Mar García Señorán

Vicedecanos/as:

D. Ramón Ángel Fernández Sobrino

Dª María del Carmen Ricoy

D. Xosé Manuel Cid Fernández

D.ª María del Pino Díaz Pereira

Secretario:

D. Antonio González Fernández

(*)Localización

(*)

LOCALIZACIÓN DA FACULDADE.**Dirección postal:**

Facultade de Ciencias da Educación

R/. Doctor Temes, s/n 32004 Ourense

A Facultade de Ciencias da Educación atópase no denominado Edificio Facultades ou Edificio de Ferro, contando ademais con outros espazos docentes situados nos pavillóns 1 e 2.

Directorio telefónico:

Conserxería: 988 387 101

Secretaría alumnado Graos : 988-387-168, 98- 387-194, 988-36-890

Secretaría alumnado Mestrados: 988 368 893

Decanato: 988-387-159

Correo electrónico:

Secretaría alumnado: secexbo@uvigo.es

Secretaría Decanato: sdexbo@uvigo.es

(*)Grao en Educación Social**Subjects****Year 4th**

Code	Name	Quadmester	Total Cr.
005G130V01701	Social-occupational education and animation	1st	6
005G130V01702	Socio-educational intervention in addictive behaviour	1st	6
005G130V01703	Socio-educational intervention in the family environment	1st	6
005G130V01801	Externships: Practicum II	2nd	18

O05G130V01909	Disability and social education	1st	6
O05G130V01910	Social Education in social services	1st	6
O05G130V01911	Elderly social education programs	1st	6
O05G130V01912	Sexuality and health	1st	6
O05G130V01991	Degree thesis	2nd	12

IDENTIFYING DATA**Educación e animación sociolaboral**

Subject	Educación e animación sociolaboral			
Code	O05G130V01701			
Study programme	Grao en Educación Social			
Descriptors	ECTS Credits	Choose	Year	Quadmester
	6	Mandatory	4	1c
Teaching language	Castelán Galego			
Department	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinator	Fernández González, María Reyes			
Lecturers	Dapia Conde, María Dolores Fernández González, María Reyes Pereira Domínguez, María Carmen			
E-mail	ofoe-to@uvigo.es			
Web				
General description	O emprego é unha das experiencias máis significativas na vida das persoas e á que se adica unha parte moi considerable da vida de éstas. Éste constitúe para moitas persoas un dos aspectos máis centrais e importantes na vida, tanto en referencia á propia identidade persoal, como ao propio desenvolvemento, crecemento individual e logro de expectativas e valores. O proceso de incorporación ao mundo laboral non pode ser alleo ás características persoais e ocupacionais de cada persoa, a un coñecemento do mercado laboral nin á realización dun proxecto profesional e persoal de busca de emprego. Nesta materia se presentan elementos facilitadores do proceso de incorporación/cambio de emprego e se analizan os recursos dispoñibles que poden axudar a facilitar a inserción, sendo un deles a educación y animación sociolaboral. Asimesmo se desenvolven as diferentes funcións que deben desempeñar os profesionais deste ámbito de intervención.			

Competencias de titulación

Code	
A1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, legislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa
A2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
A4	Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos
A5	Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa
A6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
A7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas
A8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)
A9	Desenvolver programas e proxectos no contexto familiar e escolar
A11	Organizar e administrar proxectos e servizos culturais, ambientais, de lecer e tempo libre
A12	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento
A13	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención no ámbito cultural
A15	Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral
A17	Dominar as metodoloxías de dinamización social e cultural
A18	Ter capacidade para potenciar as relacións interpersoais, desenvolver habilidades de comunicación interpersoal, solidariedade e empatía
A19	Administrar, coordinar e supervisar entidades, equipamentos e grupos, en función de diferentes contextos e necesidades
A22	Estar comprometido coa calidade de actuación e moverse de acordo cos principios deontolóxicos do/a educador/a social
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Planificación e organización
B4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional
B5	Xestión da información
B6	Resolución de problemas e toma de decisións
B7	Dominio de metodoloxías e técnicas educativas, dinamizadoras de asesoramento e orientación

B8	Capacidade crítica e autocrítica
B9	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos doutras áreas e en distintos contextos
B11	Habilidades interpersoais
B12	Compromiso ético
B13	Autonomía na aprendizaxe
B15	Creatividade
B17	Iniciativa e espírito emprendedor
B18	Apertura á aprendizaxe ao longo de toda a vida
B19	Compromiso coa identidade, desenvolvemento e ética profesional

Competencias de materia

Expected results from this subject	Training and Learning Results	
Coñecer, comprender e manexar os elementos terminolóxicos e conceptuais relacionados coa materia, desde a súa dimensión psicosocioeducativa e laboral.	A1	B1
	A4	B5
	A6	B8
		B18
Identificar os ámbitos da educación e animación sociolaboral.	A1	B1
	A4	B4
	A5	B5
	A15	B8
	A22	B13
Identificar, coñecer e analizar diversas experiencias relacionadas coa educación e animación sociolaboral.	A4	B1
	A7	B4
	A12	B5
	A15	B9
	A18	B11
Propiciar o acercamento ao mercado laboral e a aquelas entidades, institucións e organismos que con él se relacionan.	A19	B12
	A2	B1
	A4	B4
	A8	B5
	A15	B8
Elaborar itinerarios personalizados de inserción (IPs), definiendo recursos de formación-emprego para a mellora profesional e que responda as características i expectativas de cada persoa usuaria dun servizo de orientación laboral.		B9
		B11
		B15
		B17
	A2	B1
	A4	B4
	A5	B5
	A7	B6
	A8	B7
	A9	B8
A11	B11	
A13	B12	
A15	B15	
A17	B17	
A18		
A19		
Coñecer e analizar as canles e ferramentas propias da busca activa de emprego.	A2	B1
	A4	B2
	A5	B4
	A8	B5
	A12	B6
	A15	B7
	A17	B8
		B11
		B13
		B15
	B17	
	B19	

Contidos

Topic	
O EMPREGO COMO CONTEXTO PARA A ACCIÓN.	Natureza e significado do traballo. O mercado de traballo. A importancia do emprego. O desemprego.

A INSERCIÓN LABORAL.	Aspectos básicos da inserción. Políticas (activas e pasivas) sociolaborais. Formación para o emprego.
A ANIMACIÓN SOCIOLABORAL.	Conceptualización. A profesión de animador/a sociocultural. O itinerario personalizado de inserción.
A BUSCA DE EMPREGO.	Autoconhecimento. Coñecemento do mercado de traballo. Proxecto profesional persoal. Canais e ferramentas para a busca activa de emprego. A oferta de emprego pública. O proceso de selección de persoal. O seu proceso e as súas técnicas. O autoemprego.
INTERVENCIÓN SOCIOLABORAL CON COLECTIVOS ESPECÍFICOS.	Xuventude e adolescencia. Mozos e mozas protexidos. Recén titulados/as universitarios/as. Drogodependentes e poboación ex-reclusa. Mulleres con dificultades de inserción. Persoas con discapacidade i enfermidades mentais.

Planificación			
	Class hours	Hours outside the classroom	Total hours
Traballos de aula	14	28	42
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	6	12	18
Prácticas autónomas a través de TIC	2	6	8
Sesión maxistral	26	52	78
Probas de resposta curta	2	2	4

*The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Metodoloxía docente	
	Description
Traballos de aula	Sesións de traballo con apoio de textos e documentos tanto videográficos, escritos ou hipertextuales. Concíbense como unha estratexia complementaria que serve de soporte e reforzo ás clases maxistras, posibilitando unha comprensión máis plena e profunda dos temas ou núcleos de contido que o/a docente introduce por medio da lección maxistral.
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Concíbense como traballos de iniciación á investigación. Serán realizados de xeito individual ou en pequenos grupos (non superiores a 4 persoas) e a súa finalidade consiste en afondar no coñecemento dun determinado tema polo que os e as estudantes se sintan atraídos e que estea relacionado cos contidos da materia.
Prácticas autónomas a través de TIC	Concíbense como traballos de iniciación á investigación. A súa característica diferenciadora será a busca da información e presentación do traballo a través das TICs.
Sesión maxistral	As leccións que conforman o temario desta materia serán elaborados e presentados de modo expositivo ao grupo de clase polo/a profesor/a que centrará a súa exposición, preferentemente, nos aspectos nucleares de cada unidade didáctica, procurando ofrecer de xeito condensado a información esencial que posibilite obter unha visión panorámica ou de síntese de cada tema, delimitando os conceptos, as ideas e os argumentos nel implicados e relacionándolos cos demais do programa a fin de lograr unha integración dos módulos de contido e dos aspectos estruturais que conforman o corpus cognitivo da materia.

Atención personalizada	
Methodologies	Description
Traballos de aula	A atención personalizada ten por obxectivo facer o seguimento da avaliación do alumno/a e apoiar o seu traballo dentro da asignatura. O profesor/a abordará aqueles aspectos que necesiten reforzo, asesoramento e guía para que o alumno/a alcance os obxectivos marcados para esta materia.

Avaliación		
	Description	Qualification
Traballos de aula	Os criterios de avaliación explicaranse na aula para cada un dos traballos, xa que dependendo da temática e amplitude valoraranse de xeito diferente.	20
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Os criterios de avaliación explicaranse na aula para cada un dos traballos, xa que dependendo da temática e amplitude valoraranse de xeito diferente.	20

Prácticas autónomas a través de TIC	Os criterios de avaliación explicaranse na aula para cada un dos traballos, xa que dependendo da temática e amplitude valoraranse de xeito diferente.	20
Probas de resposta curta	Neste exame o alumnado debe responder a unha serie de preguntas con contestación breve.	40

Other comments on the Evaluation

A calificación final da disciplina resultará da integración das distintas notas. Deberán ser superadas todas as partes para poder obter unha calificación positiva. O/a alumno/a que non realice todas as actividades de avaliación obterá unha cualificación final de SUSPENSO. De non ter superada a materia, as competencias non adquiridas serán avaliadas novamente na convocatoria de xullo.

Os e as estudantes non asistentes deberán contactar ao inicio do cuadrimestre co profesorado, para coñecer os prazos de entrega das diferentes actividades (similares ás realizadas polo alumnado asistente). Serán cualificadas cun 5, polo que o exame será valorado tamén cun 5.

A continuación lémbrense ao alumnado as datas previstas para a realización do exame:

- Convocatoria 1º período: 16 de xaneiro as 12:00 horas
- Convocatoria de xullo: 1 de xullo ás 10:00 horas.
- Convocatoria Fin de Carreira: 16 de outubro ás 10:00 horas

Recoméndase consultar por se houbera algún cambio a paxina web da facultade.

Bibliografía. Fontes de información

BÁSICA

Bisquerra, R. (2000). Modelos de orientación e intervención psicopedagógica. Barcelona: Praxis.

Blasco Calvo P. y Pérez Boullosa, A. (2001). Orientación e Inserción profesional. competencias y entrenamiento para su práctica. Valencia: NAU Llibres.

Maya, P. y Caballero, J.J. (2001). El animador sociolaboral: manual de formación. Madrid: CCS.

Sánchez Teruel, D. (2010). Manual estrategias de intervención sociolaboral a personas en riesgo de exclusión: formación para el empleo. Madrid: Editorial CEP.

COMPLEMENTARIA

Beck, U. (2000). Un nuevo mundo feliz: la precariedad del trabajo en la era de la globalización. Barcelona. Paidós.

Cobacho Casas, F., Pons García, J. (2006). Jóvenes en desventaja y cohesión social: educación y futuro para todos. Revista de educación, 341. (Descargar en: <http://www.revistaeducacion.mec.es/re341.htm>).

De Miguel, S. y Rosario Cerrillo, M. (coords.) (2010). Formación para la inclusión laboral de personas con discapacidad intelectual. Madrid: Pirámide.

Echenique, M. (2009). Guía para la orientación laboral de colectivos vulnerables. Madrid: Cruz Roja Española. (Descargar en: http://www.cruzroja.es/pls/portal30/docs/PAGE/2006_3_IS/BIBLIOTECA/GUIA%20PARA%20LA%20ORIENTACION%20LABORAL%20DE%20COLECTIVOS%20VULNERABLES.PDF).

Hom, O. (2009). La Formación Profesional en España. Barcelona: Fundación La Caixa / colección Estudios Sociales, nº 25. (Descargar en: <http://servicios.aragon.es/pwac/contenido.streamFichero.do?idBinario=824>).

IZUZQUIZA, D., HERRÁN, A. de la, (coords.) (2010). Discapacidad intelectual en la empresa. Las claves del éxito. Madrid: Pirámide.

Jover Torregrosa, D. (2007). Retos y realidades de la inserción sociolaboral. Revista Española del Tercer Sector, 5.

Marhuenda, F. y Cros, M. J. (2000). Prácticas en empresa y formación profesional. Valencia: Universitat de València.

MARTÍNEZ RUEDA, I. (2002). Juventud y discapacidad. Programas y herramientas para facilitar la transición a la vida adulta.

Bilbao: Mensajero.

Pinera, P. (Coord.) (2002). Pedagogía Laboral. Barcelona: Ariel.

Rodríguez Pulido, F., Rodríguez Díaz, M. N. y García Ramírez, M. C. (2004). La integración laboral de las personas con trastorno mental grave. Una cuestión pendiente. *Psiquis*, 25, 6, 264-281. (Descargar en: <http://sid.usal.es/idoocs/F8/ART10012/laintegracionlaboral.pdf>).

Salva, F. y Nicolau, I. (2000). Formación e inserción laboral: conceptos básicos, políticas, programas y recursos para la intervención. Pirámide. Madrid.

Sanchís Palacio, J. R., Ribeiro Soriano, D. (2008). Servicios de inserción sociolaboral por parte de los agentes de empleo y desarrollo local en el marco de la internacionalización. *Información Comercial Española, ICE: Revista de economía*, 844. (Descargar en: http://www.revistasice.com/CachePDF/ICE_844_167-183__F6D3D769A5A720F5019163CD07D1D3FD.pdf)

Sanz Jarque, J. J., Salinas Ramos, F. (Eds.) (2003). La economía social y la integración sociolaboral de las personas en riesgo de exclusión. Ávila: Universidad Católica de Ávila.

Sobrado Fernández, L. (1999). Orientación e intervención sociolaboral. Barcelona: Estel.

Sobrado, L.M. y Ceinos, C.(2011). Tecnologías de la información y comunicación. Uso en Orientación Profesional y en la Formación. Madrid: Biblioteca Nueva.

Verdugo Alonso, M. A., de Urrés Vega, J., de Borja, F. (2001). Panorámica del empleo con apoyo en España. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad.

Recomendaciones

Subjects that are recommended to be taken simultaneously

Diagnóstico e análise de necesidades socioeducativas/O05G130V01303

Discapacidade e educación social/O05G130V01909

Subjects that it is recommended to have taken before

Educación de persoas adultas/O05G130V01401

Programas de animación sociocultural/O05G130V01503

IDENTIFYING DATA**Intervención socioeducativa nas condutas aditivas**

Subject	Intervención socioeducativa nas condutas aditivas			
Code	O05G130V01702			
Study programme	Grao en Educación Social			
Descriptors	ECTS Credits	Choose	Year	Quadmester
	6	Mandatory	4	1c
Teaching language	Castelán Galego Inglés			
Department	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinator	Failde Garrido, José María			
Lecturers	Failde Garrido, José María Isorna Folgar, Manuel			
E-mail	jfailde@uvigo.es			
Web				
General description				

Competencias de titulación

Code			
A1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, lexislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa		
A3	Asumir e orientarse segundo valores de igualdade e de cidadanía democrática, e capacitar para a prevención e a mediación en casos de violencia nas súas diferentes manifestacións (simbólica, de xénero, laboral, escolar, sexual, étnica...)		
A4	Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos		
A7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicarlas ás realidades socioeducativas		
A8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)		
A9	Desenvolver programas e proxectos no contexto familiar e escolar		
A10	Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)		
A11	Organizar e administrar proxectos e servizos culturais, ambientais, de lecer e tempo libre		
A12	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento		
A20	Asesorar na elaboración e aplicación de plans, programas, proxectos e actividades socioeducativas		
B1	Capacidade de análise e síntese		
B4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional		
B5	Xestión da información		
B6	Resolución de problemas e toma de decisións		
B7	Dominio de metodoloxías e técnicas educativas, dinamizadoras de asesoramento e orientación		
B15	Creatividade		
B18	Apertura á aprendizaxe ao longo de toda a vida		

Competencias de materia

Expected results from this subject	Training and Learning Results	
Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos relacionados cas condutas adictivas.	A1	B1
	A4	B4
	A7	B5
	A9	
	A10	
Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional no ámbito da intervención en condutas adictivas	A1	B1
Revisar os aspectos do ámbito histórico, legal, psicolóxico, social, sanitario i educacional que abarca a acción integral ante as adicións.	A1 A4	
Identificar e coñecer as características sociais, psicolóxicas i educativas que poden axudarnos a identificar as persoas en risco potencial. Así como os ambientes socioculturais que favorecen o consumo de sustancias.	A3	B1
	A4	B6
	A7	

Formar o alumnado, como axentes responsables da intervención preventiva e correctiva nas condutas adictivas nun marco de actuación interdisciplinar.	A7 A8 A11 A12 A20	B6 B7
Introducir o alumnado no entreno de habilidades de relación con persoas que presentan adiccións.		B15 B18

Contidos

Topic	
Aproximación o fenómeno das condutas adictivas	I-Aspectos históricos i epidemiolóxicos das condutas adictivas. ☐ Antecedentes históricos das condutas adictivas. ☐ Marco xeral da intervención en adiccións. ☐ Epidemioloxía das condutas adictivas. II- Condutas Adictivas. Conceptos básicos. ☐ Conceptos referidos as adiccións e condutas adictivas. ☐ Conceptos referidos as adiccións químicas. ☐ Conceptos referidos as novas adiccións. III- Condutas adictivas ligadas a sustancias e condutas adictivas ligadas a hábitos comportamentais non influídos por sustancias psicoactivas. Descrición i efectos. ☐ Descrición i efectos das principais adiccións químicas. ☐ Descrición i efectos das principais adiccións non ligadas a sustancias.
Bloque 2: Modelos e teorías explicativas das adiccións.	IV-Modelos explicativos de las condutas adictivas. ☐ Modelo Moral. ☐ Modelo de Enfermidade. ☐ Modelo de Autocontrol. ☐ Modelo Biopsicosocial. ☐ Outros modelos. V-Teorías explicativas das condutas adictivas. ☐ Teorías derivadas do condicionamento clásico. ☐ Teorías derivadas do condicionamento instrumental. ☐ Teorías derivadas do Aprendizaxe Cognitivo Social. ☐ Teoría dos procesos opoñentes. ☐ Outras teorías. VI-Variables psicosociais relacionadas coa adicción. ☐ Variables predictoras de risco de adicción. ☐ Variables protectoras o preventivas da adicción.
Bloque 3: Estratexias de intervención en condutas adictivas. O rol profesional do educador social.	VII- Intervención en condutas adictivas. O Educador Social no ámbito das adiccións: ☐ Intervención en alcohol. ☐ Intervención en tabaquismo. ☐ Intervención en outras toxicomanías. ☐ Intervención en problemas de control do gasto. ☐ Intervención en hábitos laborais daniosos para a saúde. ☐ Intervención en outras condutas adictivas.

Planificación

	Class hours	Hours outside the classroom	Total hours
Actividades introductorias	2	0	2
Seminarios	15	15	30
Titoría en grupo	8	8	16
Sesión maxistral	22	11	33
Traballos tutelados	0	27	27
Probos de tipo test	2	40	42

*The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Metodoloxía docente

	Description
Actividades introductorias	Presentación do docente e do programa da materia. Evaluación inicial de expectativas, coñecementos e actitudes.
Seminarios	Actividades enfocadas o traballo sobre un tema específico. Emplearanse como complemento das sesións maxistras, para desenvolver competencias instrumentais relacionadas co marco teórico da materia.

Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno/a mantén co profesor para o asesoramento/orientación de actividades da materia (especialmente sobre os traballos tutelados e do proceso de aprendizaxe).
Sesión maxistral	Exposición xeral, por parte do docente, dos contidos da materia e das bases teóricas e/ou directrices do traballo a desenvolver polo alumnado. As derradeiras sesión adicaránse ás exposicións, por parte do alumnado, dos seus traballos tutelados.
Traballos tutelados	Todo estudante, de xeito individual ou grupal (de 2-4 alumnos/as), debe elaborar un traballo sobre un tema específico da materia. Trata-se dunha actividade autónoma do alumnado que inclúe a elección da temática, a búsqueda, revisión e recollida de información, a lectura e manexo de bibliografía, a elaboración dun informe do traballo (introducción, desenvolvemento da temática, conclusións, valoracións persoais, bibliografía, etc.). O alumnado de forma optativa poderá facer outros traballos.

Atención personalizada

Methodologies	Description
Seminarios	Enténdese por atención personalizada o tempo que cada profesor reserva para atender e resolver dúbidas o alumnado en relación a unha materia concreta. Actividade académica desenvolvida polo docente, individual ou en pequeno grupo, que ten como finalidade atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados ca materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de modo presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesor ten asignados a tutorías de despacho) ou de xeito non presencial (a través do correo electrónico ou do curso virtual). No se debe confundir atención personalizada con tutoría académica (en el Plan de Acción Tutorial), ya que esta hace referencia a la necesidad de asignarle a cada alumno un tutor desde lo primer curso de la carrera hasta que finaliza los estudios universitarios, con el objetivo de ofrecer un soporte permanente y formal en aquellos momentos en los que deba tomar decisiones.
Titoría en grupo	Enténdese por atención personalizada o tempo que cada profesor reserva para atender e resolver dúbidas o alumnado en relación a unha materia concreta. Actividade académica desenvolvida polo docente, individual ou en pequeno grupo, que ten como finalidade atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados ca materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de modo presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesor ten asignados a tutorías de despacho) ou de xeito non presencial (a través do correo electrónico ou do curso virtual). No se debe confundir atención personalizada con tutoría académica (en el Plan de Acción Tutorial), ya que esta hace referencia a la necesidad de asignarle a cada alumno un tutor desde lo primer curso de la carrera hasta que finaliza los estudios universitarios, con el objetivo de ofrecer un soporte permanente y formal en aquellos momentos en los que deba tomar decisiones.
Traballos tutelados	Enténdese por atención personalizada o tempo que cada profesor reserva para atender e resolver dúbidas o alumnado en relación a unha materia concreta. Actividade académica desenvolvida polo docente, individual ou en pequeno grupo, que ten como finalidade atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados ca materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de modo presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesor ten asignados a tutorías de despacho) ou de xeito non presencial (a través do correo electrónico ou do curso virtual). No se debe confundir atención personalizada con tutoría académica (en el Plan de Acción Tutorial), ya que esta hace referencia a la necesidad de asignarle a cada alumno un tutor desde lo primer curso de la carrera hasta que finaliza los estudios universitarios, con el objetivo de ofrecer un soporte permanente y formal en aquellos momentos en los que deba tomar decisiones.

Avaliación

	Description	Qualification
Seminarios	Consistirán en sesións eminentemente prácticas desenvolvidas na aula (Role playing, Philips 6.6, estudo de casos, reestructuración cognitiva, etc.). relacionados coas temáticas da materia. Controlarase a asistencia.	10
Sesión maxistral	Avaliaranse as 2-4 sesións de exposicións dos traballos tutelados do alumnado. Para a avaliación terase en conta as competencias de comunicación oral e o rigor a hora de presentar o traballo realizado polo alumnado. Controlarase a asistencia en todas as sesións maxistráis.	10
Traballos tutelados	O alumnado realizará traballos, individuais ou en pequenos grupos que serán tutelados polo docente. Estes traballos serán expostos ao gran grupo nas derradeiras sesións maxistráis.	30
Probas de tipo test	Consistirá nunha proba obxectiva de opción múltiple de resposta.	50

Other comments on the Evaluation

CRITERIOS DE AVALIACIÓN: $PF = ne + p + rt + pv$

PF = Puntuación final na asignatura.

ne = Nota examen.

p = Cualificación da práctica.

rt = Revisión teórica sobre un tema.

pv = Puntuación na práctica voluntaria.

3. Revisión teórica: ata .75 punto pola realización de un traballo teórico tutelado referido a unha temática relacionada co marco teórico-práctico da materia (a nota total suporá o 7.5% da cualificación do alumno).

O alumnado non presencial será avaliado cos mesmos criterios co alumnado non presencial. Poderá compensar as calificacións derivadas das actividades de aula, con traballos voluntarios (revisión teórica o traballo optativo similar o obrigatorio).

Para a convocatoria de xullo conservaranse as calificacións das competencias acadadas polo alumnado nas probas superadas na convocatoria de xuño. É dicir, na convocatoria de xullo examinaranse só das competencias/partes/probas non superadas na convocatoria anterior.

ENTREGA DE TRABALLOS: Ata o 28 de novembro de 2014

Exámenes oficiais:

Primeiro cuadrimestre:

8 de Xaneiro de 2015 as 10 horas

Revisión o 29 de xaneiro de 2015 de 9:30 - 11:30 horas.

Convocatoria de xullo:

29 de xuño de 2015 as 12 horas.

Revisión o 16 de xullo de 2015 de 9:30 - 11:30 horas.

Convocatoria de fin de carreira:

14 de outubro de 2015 as 12 Horas.

Revisión de exámenes o 4 de novembro de 2015 de 9:30 a 11:30 horas.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía básica.

Becoña, E. (2003). *Bases científicas de la prevención de las drogodependencias*. Madrid: Plan Nacional sobre Drogas.

Martín Solves (2009). *Las drogas entre nosotros. Una mirada desde la educación social*. Málaga: Ediciones Aljibe.

Bibliografía complementaria.

Beneit, JV; García, C y Mayor, I (comps.) (1997). *Drogodependencias. Un enfoque multidisciplinar*. Madrid: Síntesis.

Calafat, A., Fernández, C., Juan, M., Becoña, E. y Gil, E. (2004). *La diversión sin drogas. Utopía y realidad*. Palma de Mallorca: IREFREA.

Comisión Clínica (2006). *Cannabis. Informes de la comisión clínica*. Madrid: Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas.

Graña, J.L. (1994). *Conductas adictivas. Teoría, evaluación y tratamiento*. Madrid: Debate.

Cambridge: Cambridge Lameiras Fernández, M. y Faílde Garrido, J.M. (2000). *Trastorno de la Conducta alimentaria. Del tratamiento a la prevención*. Ourense: Universidad de Vigo.

Matellanes, M. (1999) *Cómo ayudar a nuestros hijos frente a las drogas*. Madrid: EOS.

Robertson, E.B., David, S.L. y Rao, S.A. (2003). Preventing drug use among children and adolescents. A researchbased guide, 2nd ed. Rockville, Thomas, R. (2002). *Programas escolares para la prevención del tabaquismo (versión española)*. Vega, A (coord) (2002) *Drogas. Qué política para qué prevención*. Donosita: Gakoa.

Outros recursos.

<http://inid.umh.es/>

<http://www.ieanet.com/>

<http://www.mir.es/pnd/index.htm>

Recomendaciones

IDENTIFYING DATA**Intervención socioeducativa no ámbito familiar**

Subject	Intervención socioeducativa no ámbito familiar			
Code	O05G130V01703			
Study programme	Grao en Educación Social			
Descriptors	ECTS Credits	Choose	Year	Quadmester
	6	Mandatory	4	1c
Teaching language	Castelán			
Department	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinator	Pereira Domínguez, María Carmen			
Lecturers	Pereira Domínguez, María Carmen			
E-mail	mcdguez@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/consumoetico			

General description Contextualización
-Perfil dos créditos da materia

-O enfoque conceptual da Materia de Intervención socioeducativa no ámbito familiar presenta os diversos factores que condicionan os procesos de ensino e aprendizaxe no mundo, concretamente en Galicia, e España no marco da Unión Europea.

-A nova concepción de cidadanía precisa da Intervención socioeducativa en el ámbito familiar para o desenvolvemento da súa formación persoal e integración social que responda ás novas perspectivas sociais que demanda a sociedade do coñecemento, a democracia participativa e as características propias do mercado laboral.

-A Intervención socioeducativa no ámbito familiar potencia as capacidades da cidadanía para acceder á formación e a autoformación necesarias cara ao logro do desenvolvemento dos saberes potenciais e expectativas que lle permiten participar, vivir e convivir en liberdade, democracia, xustiza e paz.

-O deseño de proxectos é unha liña eficaz de comunicación e planificación das iniciativas da Intervención socioeducativa no ámbito familiar, acorde aos modelos de xestión das diversas institucións e organismos competentes ou implicacións nas cuestións educativas e sociais ás que se dirixen os diversos proxectos.

-Este programa-guía elaborouse coa finalidade de pór en coñecemento a planificación, o desenvolvemento, avaliación e a mellora desta Materia ao alumnado matriculado nela.
Con esta Materia preténdese que os estudantes que cursan estes estudos acaden unha aproximación científica e interdisciplinar, ademais de fomentar a capacidade crítica, reflexiva e participativa. Polo tanto, esta Asignatura ofrece unha experiencia formativa continua que favorece a integración deste campo educativo na súa futura implicación profesional, así como unha axeitada expectativa de saída laboral.

-Situación e relación da materia no plan de estudos

Intervención socioeducativa no ámbito familiar é unha Materia, de carácter obrigatorio, que comprende os seus créditos ECTS (9 créditos distribuídos teóricos e prácticos) a partir do primeiro cuatrimestre do presente curso académico. Esta distribución flexibilízase segundo a metodoloxía seguida, unha vez consensuada no grupo-clase, o inicio do curso académico. Esta complementarase coas disciplinas de (Prácticum I e II, así como Educación Permanente, Educación de Persoas Adultas, Teoría e Institucións Educativas Contemporáneas, Pedagogía Social, Educación Intercultural e para a Paz, Educación para o lecer e o tempo libre, Educación e Animación Sociolaboral, e o Traballo de Fin de Grado, TFG).

-Obxectivos xerais

-Coñecer a evolución histórica da familia, os diferentes tipos de familias, de estilos de vida e educación no contexto familiar.

-Analizar e incorporar de forma crítica as cuestións máis relevantes da sociedade actual que afectan a educación familiar, escolar e social. O impacto social e educativo dos linguaxes audiovisuais e das pantallas. Os cambios nas relacións de xénero e interxeneracionais, multiculturalidade e interculturalidade, discriminación e inclusión social y desenvolvemento sostible.

-Relacionar a educación co medio, cooperar coas familias e a comunidade.

-Promover e colaborar en accións dentro y fora da escola, organizadas polas familias, concellos e outras institucións ou axentes sociais con incidencia na formación cidadana.

-Mostrar e favorecer habilidades sociais para comprender e traballar coas familias.

-Crear e manter lazos de comunicación coas familias para incidir eficazmente no proceso socioeducativo.

-Coñecer e saber exercer as funcións de titoría e orientación na relación coa educación familiar e a intervención socioeducativa.

-Comprender e respectar a diversidade e multiculturalidade na educación familiar, un reto de solidariedade na actual sociedade globalizada.

-Coñecer e desenvolver programas de acción comunitaria no marco da Educación familiar.

-Aplicar estratexias grupais na aula que potencien procesos de intervención socioeducativa.

-Deseñar e por en marcha proxectos de intervención sociopedagóxica e socioeducativa sobre Educación familiar.

Competencias de titulación

Code

A3 Asumir e orientarse segundo valores de igualdade e de cidadanía democrática, e capacitar para a prevención e a mediación en casos de violencia nas súas diferentes manifestacións (simbólica, de xénero, laboral, escolar, sexual, étnica...)

A4 Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos

A5 Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa

---

A6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
A7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas
A9	Desenvolver programas e proxectos no contexto familiar e escolar
A10	Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Planificación e organización
B4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional
B5	Xestión da información
B6	Resolución de problemas e toma de decisións
B7	Dominio de metodoloxías e técnicas educativas, dinamizadoras de asesoramento e orientación
B8	Capacidade crítica e autocrítica
B9	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos doutras áreas e en distintos contextos
B10	Recoñecemento e respecto de a diversidade e multiculturalidade
B11	Habilidades interpersoais
B12	Compromiso ético
B13	Autonomía na aprendizaxe
B14	Adaptación a situacións novas
B15	Creatividade
B16	Liderado
B17	Iniciativa e espírito emprendedor
B18	Apertura á aprendizaxe ao longo de toda a vida
B19	Compromiso coa identidade, desenvolvemento e ética profesional

Competencias de materia

Expected results from this subject		Training and Learning Results
Asumir e orientarse segundo valores de igualdade e de cidadanía democrática, e capacitar para a prevención e a mediación en casos de violencia nas súas diferentes manifestacións (simbólica, de xénero, laboral, escolar, sexual, étnica...)	A3	B4 B8 B9 B10 B11 B12 B15 B16 B19
Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos	A4	B1 B2 B5 B13
Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa	A5	B12 B14
Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional	A6	B13 B14 B17 B18
Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas	A7 A9	B1 B2 B5 B7
Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)	A10	B4 B6 B9 B11
Estar comprometido coa calidade de actuación e moverse de acordo cos principios deontolóxicos do/a educador/a social		B5 B8 B12 B19

Contidos

Topic

1. Sociedade, familia e educación en valores.

2. Estilos educativos parentales. Funcións da familia. Lexislación.

3. Familia, xénero e educación. O reparto de roles. Relación interxeneracionais.

4. Ocio e tempo libre nas familias.

5. Mediación familiar ante problemas sociais na sociedade actual.

6. Institucións, programas e estratexias de atención e intervención socioeducativa nas familias.

7. Intervencións sistemáticas en problemas de familias. Resolución de conflitos. Hacia unha convivencia pacífica.

8. Planificación e estratexias para o desenvolvemento e a incentivación da colaboración familia-escola e sociedade.

9. A formación permanente de nais e pais. Modelos e experiencias educativas.

10. Proxectos, investigacións e programas de intervención socioeducativa coas familias.

Planificación

	Class hours	Hours outside the classroom	Total hours
Traballos de aula	13	28	41
Seminarios	7	7	14
Traballos tutelados	8	30	38
Titoría en grupo	7	14	21
Sesión maxistral	10	24	34
Probas de resposta curta	2	0	2

*The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Metodoloxía docente

	Description
Traballos de aula	-Consulta e manexo de fontes bibliográficas e documentais da biblioteca e buscas de bases de datos por internet. - Debates na aula sobre textos (libros, artigos de revista, etc.) de interese vinculados a materia. - Actividades varias realizadas e rexistradas na aula, individuais e grupais: -Análise e comentario de textos e documentos. - Estudo de casos; historias de vida. -Rol playing. -Visionado e reflexión de recursos audiovisuais. -Asistencia e participación a conferencias, xornadas, etc. vinculados coa materia -Visitas á aula de persoas expertas en temas asociados á materia. -Saída ao campo referente con algún tema da asignatura.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Traballos tutelados	O alumnado, de xeito individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/dos estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumnado mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Sesión maxistral	Exposición por parte da profesora dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Atención personalizada

Methodologies Description

Traballos de aula

6- A atención personalizada seguirá o proceso dunha unha metodoloxía e estratexias de aprendizaxe que consiste comprende: 6.1. Metodoloxía docente Esta metodoloxía consensuarase durante os quince primeiros días co grupo-clase, supón un compromiso formal coa materia dende os seu inicio. Segun contempla o actual Plan Universitario Bolonia. Estableceranse camiños que consigan aprendizaxes dende ópticas globalizadas, participativas, interdisciplinares e integradoras a partir de: exposicións maxistras; contribucións de persoas con experiencias significativas; coloquios, conferencias; videofóruns e outras técnicas grupais; traballos pessoais e grupais; lecturas de textos, lexislación e documentos de interés; prácticas individuais e visitas a institucións formativas. Para iso, requírense procesos educativos activos, implicativos e avaliadores que favorezan o desenvolvemento persoal e profesional do alumnado que siga esta metodoloxía dende o principio do cuatrimestre. A metodoloxía básica para superar a Materia comprende os seguintes apartados: -Clases presenciais: -Exposición e reflexión dos temas impartidos pola profesora. -Proxección e reflexión de materiais audiovisuais e tecnolóxicos. -Entrega de documentación, análise, estudo e posta en común na aula. -Pautas orientativas para a elaboración e exposición de traballos de grupo e individuais. Entregaranse e explicaranse na aula. -Clases prácticas na aula: entrega de materiais específicos vinculados coa intervención sociopedagóxica familiar. Visitas, si é posible, a diversas institucións vinculadas a Asignatura. -Traballo personal do alumnado na aula: distribuirase material-guía sobre: -Liñas de traballo personal para a boa marcha da Materia. - Planificación e seguimento dos diversos traballos individuais que vai realizar o alumnado. - Titorizacións en grupo na aula: entregarase material-guía específico sobre: -Seguimento da realización e exposicións de traballos na aula. -Orientación académica, profesional e persoal. - Principios de procedemento ou de actuación docente: -Promover nos estudantes unha metodoloxía de investigación cuantitativa, cualitativa e etnográfica que facilite a reflexión crítica, a busca de información, a formulación e o desenvolvemento de hipóteses, así como as valoracións, conclusións e propostas de mellora do estudo realizado. -Favorecer ambientes de diálogo e respecto ante a diversidade de experiencias e opinións existentes na aula. -Dende a nosa función de docentes, servir de fíos condutores para facilitar aprendizaxes significativas e por descubrimento, dende a investigación-acción en temas propios da Materia. -Estimular a reflexión-acción-reflexión, o diálogo crítico constructivo, dende a ética, o respecto, a responsabilidade, a seriedade, o esforzo, a cooperación, a participación e a tolerancia. -Coñecer e conectar cos axentes sociais vinculados o ámbito educativo e familiar co fin de aproximarnos aos diversos fenómenos sociais e abrir vías cara á cidadanía democrática. 6.1.2. Estratexias de aprendizaxe básicas para o alumnado (Ante situacións imprevistas as estratexias de aprendizaxe e orientacións expostas poden flexibilizarse). Estes dous pasos seguintes son requisitos primordiais para superar a Materia para todo o alumnado matriculado. 6.1.3 -Traballo na aula: - Consulta e manexo de fontes bibliográficas, documentais e lexislativas da biblioteca e buscas de bases de datos por internet. - Debates na aula sobre textos (libros, artigos de revista,[]) de interese vinculados a materia. -Actividades varias realizadas e rexistradas na aula, individuais e grupais: -Análise e comentario de textos e documentos. - Estudio de casos; historias de vida. -Rol playing. -Visionado e reflexión de recursos audiovisuais. -Asistencia e participación a conferencias, xornadas, etc. vinculados coa Materia -Visitas á aula de persoas expertas en temas asociados á Materia. -Saída ao campo referente con algún tema da Asignatura. -Traballo individual na aula: elección e reflexión dun recurso (conto, música, anuncio publicitario, programa TV, video clip, etc[.]) referente á Materia e a súa intervención sociopedagóxica coa familia. -Traballo de grupo na aula: participación e implicación no Proxecto de intervención sociopedagóxica na Materia. -Se darán pautas orientativas importantes a considerar para o alumnado para os traballos individual e grupal na aula. -Asemismo, nas sesións de titoría se aclararán dúbidas puntuais do anteriormente exposto. 6.1.4- Examen: Sobre os contidos básicos da Materia (textos teóricos e intervencións sociopedagóxicas no ámbito familiar recomendados). 6.2 Plan de traballo do alumnado. Especificación do tempo de aprendizaxe na aula. (Ante situacións imprevistas o plan de traballo pode flexibilizarse). -Ademais, funcionarán as titorías de orientación e apoio individual e grupal: 6 horas semanais como está estipulado.

6- A atención personalizada seguirá o proceso dunha unha metodoloxía e estratexias de aprendizaxe que consiste comprende: 6.1. Metodoloxía docente Esta metodoloxía consensuarase durante os quince primeiros días co grupo-clase, supón un compromiso formal coa materia dende os seu inicio. Segun contempla o actual Plan Universitario Bolonia. Estableceranse camiños que consigan aprendizaxes dende ópticas globalizadas, participativas, interdisciplinares e integradoras a partir de: exposicións maxistras; contribucións de persoas con experiencias significativas; coloquios, conferencias; videofóruns e outras técnicas grupais; traballos persoais e grupais; lecturas de textos, lexislación e documentos de interés; prácticas individuais e visitas a institucións formativas. Para iso, requírense procesos educativos activos, implicativos e avaliadores que favorezan o desenvolvemento persoal e profesional do alumnado que siga esta metodoloxía dende o principio do cuatrimestre. A metodoloxía básica para superar a Materia comprende os seguintes apartados: -Clases presenciais: -Exposición e reflexión dos temas impartidos pola profesora. -Proxección e reflexión de materiais audiovisuais e tecnolóxicos. -Entrega de documentación, análise, estudo e posta en común na aula. -Pautas orientativas para a elaboración e exposición de traballos de grupo e individuais. Entregaranse e explicaranse na aula. -Clases prácticas na aula: entrega de materiais específicos vinculados coa intervención sociopedagóxica familiar. Visitas, si é posible, a diversas institucións vinculadas a Asignatura. -Traballo personal do alumnado na aula: distribuirase material-guía sobre: -Liñas de traballo personal para a boa marcha da Materia. - Planificación e seguimento dos diversos traballos individuais que vai realizar o alumnado. - Titorizacións en grupo na aula: entregarase material-guía específico sobre: -Seguimento da realización e exposicións de traballos na aula. -Orientación académica, profesional e persoal. - Principios de procedemento ou de actuación docente: -Promover nos estudantes unha metodoloxía de investigación cuantitativa, cualitativa e etnográfica que facilite a reflexión crítica, a busca de información, a formulación e o desenvolvemento de hipóteses, así como as valoracións, conclusións e propostas de mellora do estudo realizado. -Favorecer ambientes de diálogo e respecto ante a diversidade de experiencias e opinións existentes na aula. -Dende a nosa función de docentes, servir de fíos condutores para facilitar aprendizaxes significativas e por descubrimento, dende a investigación-acción en temas propios da Materia. -Estimular a reflexión-acción-reflexión, o diálogo crítico constructivo, dende a ética, o respecto, a responsabilidade, a seriedade, o esforzo, a cooperación, a participación e a tolerancia. -Coñecer e conectar cos axentes sociais vinculados o ámbito educativo e familiar co fin de aproximarnos aos diversos fenómenos sociais e abrir vías cara á cidadanía democrática. 6.1.2. Estratexias de aprendizaxe básicas para o alumnado (Ante situacións imprevistas as estratexias de aprendizaxe e orientacións expostas poden flexibilizarse). Estes dous pasos seguintes son requisitos primordiais para superar a Materia para todo o alumnado matriculado. 6.1.3 -Traballo na aula: - Consulta e manexo de fontes bibliográficas, documentais e lexislativas da biblioteca e buscas de bases de datos por internet. - Debates na aula sobre textos (libros, artigos de revista,[]) de interese vinculados a materia. -Actividades varias realizadas e rexistradas na aula, individuais e grupais: -Análise e comentario de textos e documentos. - Estudio de casos; historias de vida. -Rol playing. -Visionado e reflexión de recursos audiovisuais. -Asistencia e participación a conferencias, xornadas, etc. vinculados coa Materia -Visitas á aula de persoas expertas en temas asociados á Materia. -Saída ao campo referente con algún tema da Asignatura. -Traballo individual na aula: elección e reflexión dun recurso (conto, música, anuncio publicitario, programa TV, video clip, etc[.]) referente á Materia e a súa intervención sociopedagóxica coa familia. -Traballo de grupo na aula: participación e implicación no Proxecto de intervención sociopedagóxica na Materia. -Se darán pautas orientativas importantes a considerar para o alumnado para os traballos individual e grupal na aula. -Asemismo, nas sesións de titoría se aclararán dúbidas puntuais do anteriormente exposto. 6.1.4- Examen: Sobre os contidos básicos da Materia (textos teóricos e intervencións sociopedagóxicas no ámbito familiar recomendados). 6.2 Plan de traballo do alumnado. Especificación do tempo de aprendizaxe na aula. (Ante situacións imprevistas o plan de traballo pode flexibilizarse). -Ademais, funcionarán as titorías de orientación e apoio individual e grupal: 6 horas semanais como está estipulado.

6- A atención personalizada seguirá o proceso dunha unha metodoloxía e estratexias de aprendizaxe que consiste comprende: 6.1. Metodoloxía docente Esta metodoloxía consensuarase durante os quince primeiros días co grupo-clase, supón un compromiso formal coa materia dende os seu inicio. Segun contempla o actual Plan Universitario Bolonia. Estableceranse camiños que consigan aprendizaxes dende ópticas globalizadas, participativas, interdisciplinares e integradoras a partir de: exposicións maxistras; contribucións de persoas con experiencias significativas; coloquios, conferencias; videofóruns e outras técnicas grupais; traballos persoais e grupais; lecturas de textos, lexislación e documentos de interese; prácticas individuais e visitas a institucións formativas. Para iso, requírense procesos educativos activos, implicativos e avaliadores que favorezan o desenvolvemento persoal e profesional do alumnado que siga esta metodoloxía dende o principio do cuatrimestre. A metodoloxía básica para superar a Materia comprende os seguintes apartados: -Clases presenciais: -Exposición e reflexión dos temas impartidos pola profesora. -Proxección e reflexión de materiais audiovisuais e tecnolóxicos. -Entrega de documentación, análise, estudo e posta en común na aula. -Pautas orientativas para a elaboración e exposición de traballos de grupo e individuais. Entregaranse e explicaranse na aula. -Clases prácticas na aula: entrega de materiais específicos vinculados coa intervención sociopedagóxica familiar. Visitas, si é posible, a diversas institucións vinculadas a Asignatura. -Traballo personal do alumnado na aula: distribuirase material-guía sobre: -Liñas de traballo personal para a boa marcha da Materia. - Planificación e seguimento dos diversos traballos individuais que vai realizar o alumnado. - Titorizacións en grupo na aula: entregarase material-guía específico sobre: -Seguimento da realización e exposicións de traballos na aula. -Orientación académica, profesional e persoal. - Principios de procedemento ou de actuación docente: -Promover nos estudantes unha metodoloxía de investigación cuantitativa, cualitativa e etnográfica que facilite a reflexión crítica, a busca de información, a formulación e o desenvolvemento de hipóteses, así como as valoracións, conclusións e propostas de mellora do estudo realizado. -Favorecer ambientes de diálogo e respecto ante a diversidade de experiencias e opinións existentes na aula. -Dende a nosa función de docentes, servir de fíos condutores para facilitar aprendizaxes significativas e por descubrimento, dende a investigación-acción en temas propios da Materia. -Estimular a reflexión-acción-reflexión, o diálogo crítico constructivo, dende a ética, o respecto, a responsabilidade, a seriedade, o esforzo, a cooperación, a participación e a tolerancia. -Coñecer e conectar cos axentes sociais vinculados o ámbito educativo e familiar co fin de aproximarnos aos diversos fenómenos sociais e abrir vías cara á cidadanía democrática. 6.1.2. Estratexias de aprendizaxe básicas para o alumnado (Ante situacións imprevistas as estratexias de aprendizaxe e orientacións expostas poden flexibilizarse). Estes dous pasos seguintes son requisitos primordiais para superar a Materia para todo o alumnado matriculado. 6.1.3 -Traballo na aula: - Consulta e manexo de fontes bibliográficas, documentais e lexislativas da biblioteca e buscas de bases de datos por internet. - Debates na aula sobre textos (libros, artigos de revista,[]) de interese vinculados a materia. -Actividades varias realizadas e rexistradas na aula, individuais e grupais: -Análise e comentario de textos e documentos. - Estudio de casos; historias de vida. -Rol playing. -Visionado e reflexión de recursos audiovisuais. -Asistencia e participación a conferencias, xornadas, etc. vinculados coa Materia -Visitas á aula de persoas expertas en temas asociados á Materia. -Saída ao campo referente con algún tema da Asignatura. -Traballo individual na aula: elección e reflexión dun recurso (conto, música, anuncio publicitario, programa TV, video clip, etc[.]) referente á Materia e a súa intervención sociopedagóxica coa familia. -Traballo de grupo na aula: participación e implicación no Proxecto de intervención sociopedagóxica na Materia. -Se darán pautas orientativas importantes a considerar para o alumnado para os traballos individual e grupal na aula. -Asemismo, nas sesións de titoría se aclararán dúbidas puntuais do anteriormente exposto. 6.1.4- Examen: Sobre os contidos básicos da Materia (textos teóricos e intervencións sociopedagóxicas no ámbito familiar recomendados). 6.2 Plan de traballo do alumnado. Especificación do tempo de aprendizaxe na aula. (Ante situacións imprevistas o plan de traballo pode flexibilizarse). -Ademais, funcionarán as titorías de orientación e apoio individual e grupal: 6 horas semanais como está estipulado.

Titoría en grupo 6- A atención personalizada seguirá o proceso dunha unha metodoloxía e estratexias de aprendizaxe que consiste comprende: 6.1. Metodoloxía docente Esta metodoloxía consensuarase durante os quince primeiros días co grupo-clase, supón un compromiso formal coa materia dende os seu inicio. Segun contempla o actual Plan Universitario Bolonia. Estableceranse camiños que consigan aprendizaxes dende ópticas globalizadas, participativas, interdisciplinares e integradoras a partir de: exposicións maxistras; contribucións de persoas con experiencias significativas; coloquios, conferencias; videofóruns e outras técnicas grupais; traballos persoais e grupais; lecturas de textos, lexislación e documentos de interés; prácticas individuais e visitas a institucións formativas. Para iso, requírense procesos educativos activos, implicativos e avaliadores que favorezan o desenvolvemento persoal e profesional do alumnado que siga esta metodoloxía dende o principio do cuatrimestre. A metodoloxía básica para superar a Materia comprende os seguintes apartados: -Clases presenciais: -Exposición e reflexión dos temas impartidos pola profesora. -Proxección e reflexión de materiais audiovisuais e tecnolóxicos. -Entrega de documentación, análise, estudo e posta en común na aula. -Pautas orientativas para a elaboración e exposición de traballos de grupo e individuais. Entregaranse e explicaranse na aula. -Clases prácticas na aula: entrega de materiais específicos vinculados coa intervención sociopedagóxica familiar. Visitas, si é posible, a diversas institucións vinculadas a Asignatura. - Traxallo persoal do alumnado na aula: distribuírse material-guía sobre: -Liñas de traballo persoal para a boa marcha da Materia. - Planificación e seguimento dos diversos traballos individuais que vai realizar o alumnado. - Titorizacións en grupo na aula: entregarase material-guía específico sobre: -Seguimento da realización e exposicións de traballos na aula. -Orientación académica, profesional e persoal. - Principios de procedemento ou de actuación docente: -Promover nos estudantes unha metodoloxía de investigación cuantitativa, cualitativa e etnográfica que facilite a reflexión crítica, a busca de información, a formulación e o desenvolvemento de hipóteses, así como as valoracións, conclusións e propostas de mellora do estudo realizado. -Favorecer ambientes de diálogo e respecto ante a diversidade de experiencias e opinións existentes na aula. -Dende a nosa función de docentes, servir de fíos condutores para facilitar aprendizaxes significativas e por descubrimento, dende a investigación-acción en temas propios da Materia. -Estimular a reflexión-acción-reflexión, o diálogo crítico constructivo, dende a ética, o respecto, a responsabilidade, a seriedade, o esforzo, a cooperación, a participación e a tolerancia. -Coñecer e conectar cos axentes sociais vinculados o ámbito educativo e familiar co fin de aproximarnos aos diversos fenómenos sociais e abrir vías cara á cidadanía democrática. 6.1.2. Estratexias de aprendizaxe básicas para o alumnado (Ante situacións imprevistas as estratexias de aprendizaxe e orientacións expostas poden flexibilizarse). Estes dous pasos seguintes son requisitos primordiais para superar a Materia para todo o alumnado matriculado. 6.1.3 -Traxallo na aula: - Consulta e manexo de fontes bibliográficas, documentais e lexislativas da biblioteca e buscas de bases de datos por internet. - Debates na aula sobre textos (libros, artigos de revista,[]) de interese vinculados a materia. -Actividades varias realizadas e rexistradas na aula, individuais e grupais: -Análise e comentario de textos e documentos. - Estudio de casos; historias de vida. -Rol playing. -Visionado e reflexión de recursos audiovisuais. -Asistencia e participación a conferencias, xornadas, etc. vinculados coa Materia -Visitas á aula de persoas expertas en temas asociados á Materia. -Saída ao campo referente con algún tema da Asignatura. -Traxallo individual na aula: elección e reflexión dun recurso (conto, música, anuncio publicitario, programa TV, video clip, etc[.]) referente á Materia e a súa intervención sociopedagóxica coa familia. -Traxallo de grupo na aula: participación e implicación no Proxecto de intervención sociopedagóxica na Materia. -Se darán pautas orientativas importantes a considerar para o alumnado para os traballos individual e grupal na aula. -Asemismo, nas sesións de titoría se aclararán dúbidas puntuais do anteriormente exposto. 6.1.4- Examen: Sobre os contidos básicos da Materia (textos teóricos e intervencións sociopedagóxicas no ámbito familiar recomendados). 6.2 Plan de traballo do alumnado. Especificación do tempo de aprendizaxe na aula. (Ante situacións imprevistas o plan de traballo pode flexibilizarse). -Ademais, funcionarán as titorías de orientación e apoio individual e grupal: 6 horas semanais como está estipulado.

Tests	Description

Probas de resposta curta	6- A atención personalizada seguirá o proceso dunha unha metodoloxía e estratexias de aprendizaxe que consiste comprende: 6.1. Metodoloxía docente Esta metodoloxía consensuarase durante os quince primeiros días co grupo-clase, supón un compromiso formal coa materia dende os seu inicio. Segun contempla o actual Plan Universitario Bolonia. Estableceranse camiños que consigan aprendizaxes dende ópticas globalizadas, participativas, interdisciplinares e integradoras a partir de: exposicións maxistras; contribucións de persoas con experiencias significativas; coloquios, conferencias; videofóruns e outras técnicas grupais; traballos persoais e grupais; lecturas de textos, lexislación e documentos de interese; prácticas individuais e visitas a institucións formativas. Para iso, requírense procesos educativos activos, implicativos e avaliadores que favorezan o desenvolvemento persoal e profesional do alumnado que siga esta metodoloxía dende o principio do cuatrimestre. A metodoloxía básica para superar a Materia comprende os seguintes apartados: -Clases presenciais: -Exposición e reflexión dos temas impartidos pola profesora. -Proxección e reflexión de materiais audiovisuais e tecnolóxicos. -Entrega de documentación, análise, estudo e posta en común na aula. -Pautas orientativas para a elaboración e exposición de traballos de grupo e individuais. Entregaranse e explicaranse na aula. -Clases prácticas na aula: entrega de materiais específicos vinculados coa intervención sociopedagóxica familiar. Visitas, si é posible, a diversas institucións vinculadas a Asignatura. -Traballo personal do alumnado na aula: distribuirase material-guía sobre: -Liñas de traballo personal para a boa marcha da Materia. - Planificación e seguimento dos diversos traballos individuais que vai realizar o alumnado. - Titorizacións en grupo na aula: entregarase material-guía específico sobre: -Seguimento da realización e exposicións de traballos na aula. -Orientación académica, profesional e persoal. - Principios de procedemento ou de actuación docente: -Promover nos estudantes unha metodoloxía de investigación cuantitativa, cualitativa e etnográfica que facilite a reflexión crítica, a busca de información, a formulación e o desenvolvemento de hipóteses, así como as valoracións, conclusións e propostas de mellora do estudo realizado. -Favorecer ambientes de diálogo e respecto ante a diversidade de experiencias e opinións existentes na aula. -Dende a nosa función de docentes, servir de fíos condutores para facilitar aprendizaxes significativas e por descubrimento, dende a investigación-acción en temas propios da Materia. -Estimular a reflexión-acción-reflexión, o diálogo crítico constructivo, dende a ética, o respecto, a responsabilidade, a seriedade, o esforzo, a cooperación, a participación e a tolerancia. -Coñecer e conectar cos axentes sociais vinculados o ámbito educativo e familiar co fin de aproximarnos aos diversos fenómenos sociais e abrir vías cara á cidadanía democrática. 6.1.2. Estratexias de aprendizaxe básicas para o alumnado (Ante situacións imprevistas as estratexias de aprendizaxe e orientacións expostas poden flexibilizarse). Estes dous pasos seguintes son requisitos primordiais para superar a Materia para todo o alumnado matriculado. 6.1.3 -Traballo na aula: - Consulta e manexo de fontes bibliográficas, documentais e lexislativas da biblioteca e buscas de bases de datos por internet. - Debates na aula sobre textos (libros, artigos de revista, etc) de interese vinculados a materia. -Actividades varias realizadas e rexistradas na aula, individuais e grupais: -Análise e comentario de textos e documentos. - Estudio de casos; historias de vida. -Rol playing. -Visionado e reflexión de recursos audiovisuais. -Asistencia e participación a conferencias, xornadas, etc. vinculados coa Materia -Visitas á aula de persoas expertas en temas asociados á Materia. -Saída ao campo referente con algún tema da Asignatura. -Traballo individual na aula: elección e reflexión dun recurso (conto, música, anuncio publicitario, programa TV, video clip, etc..) referente á Materia e a súa intervención sociopedagóxica coa familia. -Traballo de grupo na aula: participación e implicación no Proxecto de intervención sociopedagóxica na Materia. -Se darán pautas orientativas importantes a considerar para o alumnado para os traballos individual e grupal na aula. -Asemismo, nas sesións de titoría se aclararán dúbidas puntuais do anteriormente exposto. 6.1.4- Examen: Sobre os contidos básicos da Materia (textos teóricos e intervencións sociopedagóxicas no ámbito familiar recomendados). 6.2 Plan de traballo do alumnado. Especificación do tempo de aprendizaxe na aula. (Ante situacións imprevistas o plan de traballo pode flexibilizarse). -Ademais, funcionarán as titorías de orientación e apoio individual e grupal: 6 horas semanais como está estipulado.

Avaliación		
	Description	Qualification
Traballos de aula	O alumnado, de xeito individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma de/dos estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...	10
Traballos tutelados	O alumnado desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. O seu desenvolvemento pode estar vinculado con actividades autónomas do alumnado.	20
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumnado mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.	20
Probas de resposta curta	Examen teórico de contidos con respostas curtas.	50

Other comments on the Evaluation

7. Avaliación dos procesos e resultados de aprendizaxe. Criterios de avaliación da Materia para o alumnado

matriculado.

(Ante situacións imprevistas estes procesos poden flexibilizarse).

-Prégase obrigatoria a entrega á profesora da **ficha persoal**, coa foto correspondente, durante **a primeira quincena de clase**, (notificando a metodoloxía a seguir). **Isto significa o compromiso serio e formal coa materia dende o inicio do cuadrimestre**. En caso de non presentarse no prazo fixado, entenderase que o alumnado non se presenta a esa convocatoria. A modo excepcional e **xustificado** (coa proba **acreditativa do traballo**) o alumnado que non asista a Materia seguirá outra metodoloxía marcada e establecida dende o inicio do curso, os quince primeiros días, consensuado coa profesora e seguindo as titorías básicas.

-Pautas orientativas importantes a considerar para ou alumnado para os traballos individuais e grupais na aula

-Nas clases presenciais comentarase as indicacións concretas, que se entregarán de modo impreso, sobre o modo de elaborar os traballos individuais e grupais coa exposición oral correspondente, si procede, (formados de tres a cinco persoas), e cómo presentar os traballos por escrito, é dicir, a exposición oral dos contidos do tema elixido, esquema da exposición, o uso adecuado de recursos tecnolóxicos e a planificación do tempo de exposición. A expresión escrita, formato, sinais de identidade, desenvolvemento do tema tratado, a intervención sociopedagóxica, conclusións e valoracións, bibliografía, webgrafía, anexos, etc.

-Nas sesións de titoría se aclararán dúbidas puntuais do anteriormente exposto.

-Á hora de entregar os materiais fixados e traballados polo alumnado durante o cuadrimestre (rexistros varios, artigos, comentarios de libros, traballos de grupo na aula, materiais informáticos, etc.) recoméndase o seguinte:

-O **cumprimento dos prazos** de calendario establecidos para presentar os materiais. Ditos materiais entregados serán orixinais (*non fotocopias nin baixados de internet directamente -isto é inadmisíbel-*. Se precisa unha reflexión e traballo previo dos mesmos dende o alumnado).

-O **coidado da expresión escrita e a coherente descrición** das reflexións realizadas.

-A **referencia completa das fontes documentais** (libros, revistas, prensa, lexislación, webs, etc.), aténdose ás normas bibliográficas internacionais APA, (ver web correspondente): autor, autora, ano, título, lugar, editorial, número de edición.

-Na **portada dos traballos** figurarán os seguintes datos: título, nome e apelidos, universidade, facultade, titulación, campus, materia, profesora, curso, ano académico, etc.

-Nalgunha **fotocopiadora** próxima a esta Facultade, elexida polo grupo-clase, íranse depositando os materiais-base de traballo relacionados coa materia. Ademais de colgar outros na plataforma Faitic.

-O uso do **correo electrónico** é para solucionar cuestións puntuais e extraordinarias (fáceis de solventar mediante esta vía). Intentarase responder no prazo mais breve posible. Sempre que sexan correos con **Asunto encabezado** e dentro dos prazos establecidos. Non se atenderán correos en época non lectiva.

-O respecto os compañeiros, a escoita na aula, o saber comportarse, etc. Na aula non se usa o móbil. A aula non é un espazo para comidas e bebidas. Mentras estemos na clase non se entra e se sale o libre arbitrio, etc. son requisitos imprescindibles que forman parte da formación universitaria e da cidadanía. **A función da docente é impartir e asesorar a materia** non estar chamando a atención constantemente por falar o comportarse inadecuadamente. Ante estas actuacións, si acontecen, se tomarán medidas pertinentes.

7.1. Criterios específicos de avaliación para ALUMNADO ASISTENTE

Concedemos a este **proceso avaliativo o carácter de inicial, continuo, formativo e sumativo**. Para iso establecemos **os dous seguintes pasos obrigatorios a cumprir**:

7.1.1.- Asistencia e participación nas sesións metodolóxicas de clase, teóricas e prácticas (lectura de textos recomendados e implicación en diversas actividades programadas e desenvolvidas). Concretarase días de presentación e análise dos materiais reflexionados (lectura, análise e comentario de textos traballados). É básica a **puntualidade** as sesións de clase. Compreendendo:

- **Traballos de grupo iniciados na aula**. Estes temas concretarase e se acordarán durante as sesións de clase.

- **Traballos individuais iniciados na aula**. Lectura de materiais varios e a súa intervención pedagóxica e socioeducativa. Presentarase as orientacións por escrito, expoñendo a súa reflexión e vinculación con esta Materia. Estableceranse prazos de entrega consensuados.

Advertencia: o alumnado que, por motivos xustificados non poida asistir a algunha sesión de clase concreta, deberá suplir dita ausencia mediante un traballo personal do realizado o día seguinte.

7.1.2.- Exame. As datas estarán expostas en zonas de información e webs sobre o calendario de exames nesta Facultade. É básica a puntualidade.

-Igualmente, se avisará oportunamente na plataforma sobre as datas de revisión das notas.

A superación da Materia implica ter alcanzado o aprobado en cada un destes apartados (5 puntos). Se non se consegue esta puntuación, suponse que non se lograron os obxectivos mínimos da Materia na súa totalidade.

-Según o acordo adoptado en Xunta de Centro:

a)-De non ter superada a Materia, as competencias non adquiridas serán avaliadas novamente na convocatoria de xullo.

b)-Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non as clases o alumnado gozará de condicións equivalentes de avaliación.

7.2. Criterios específicos para ALUMNADO NON ASISTENTE con xustificación debida (contrato de traballo). Cuestións importantes:

-O alumnado, que por **motivos xustificados (se encontre traballando)** dende o inicio do curso, os **quinze primeiros días**, seguirá un sistema de titorización individualizado coa profesora a partir de todo o exposto neste Programa da Materia, **se concretará a principios de curso, notificándoo na ficha personal** tamén, establecéndose o seu seguimento durante todo o cuadrimestre.

-Este alumnado, suplirá el apartado (7.1.1) da avaliación correspondente a *Asistencia e participación* elaborandoun **Dossier o Memoria** da Materia con todo o material traballado na aula durante o cuatrimestre e seguindo as indicacións neste programa (ver contidos e esquema explicativo da traxectoria e na plataforma Faitic).E tamén realizará o examen, apartado (7.1.2).**Todo isto previo consenso coa profesora en sesións de titoría e durante as primeiras sesións do inicio da Materia.É moi importante ter en conta estas puntualizacións expostas para a superación desta Asignatura.**

7.3 Avaliación do proceso docente

7.3.1. Valoración do alumnado

O alumnado valorará a dinámica da Materia, ben a través dun **questionario** elaborado expresamente pola profesora, e tamén a través da **enquisa** confeccionada por esta Universidade.

7.3.2. Valoración do profesorado e decisións de cambio

Ante as suxestións de cambio manifestadas polo alumnado nestes cuestionarios, e tamén desde a traxectoria da Materia no presente curso, a profesora prestará a debida atención, si procede, para mellorar e retroalimentar o novo enfoque desta disciplina de cara ao seguinte curso académico.

Bibliografía. Fontes de información

Alonso, Mª L.; Pereira, Mª C. y Soto, J. (2004). Convivencia versus violencia. Una propuesta de intervención educativa. *Revista de Investigación en Educación*.

Andrade, B.; Carrera, Mª V. y Pereira, C. (2007). Algo más que un jefe. Una y la ciudadanía democrática. En Autores Varios. *Cine y habilidades para la vida*.

Zaragoza: Gobierno de Aragón. (pp. 179-205).

Barraca, J. (2004). *Hijos que no se van. La dificultad de abandonar el hogar*. Bilbao. Desclée de Brouwer.

Blanchard, M., y Muzás, E. (2007). *Acoso escolar; desarrollo, prevención y herramientas de trabajo*. Madrid. Narcea Ediciones.

Bueno, A. (Coord.) (2010). *Infancia y juventud en riesgo social: programas de intervención*. Alicante: Universidad de Alicante.

Cagigal, V. (2005). *Construyendo puentes: claves de colaboración escuela-familia ante los problemas de conducta*, Madrid. PPC.

- Calatayud, E. (2008). *Mis sentencias ejemplares*. Madrid. La Esfera del Libro.
- conocimiento: estudio de caso en la enseñanza de la orientación de la violencia familiar.
- *Camps, V. (2008). *Creer en la educación. La asignatura pendiente*. Barcelona. Península.
- *Camps, V. (2011). *El gobierno de las emociones*. Barcelona. Herder.
- *Caride, J. A. (Coord.) (2000). *Educación Social y Políticas Culturales*. Santiago de Compostela. Universidade de Santiago de Compostela-Tórculo.
- Cáritas (2013). *VIII Informe del Observatorio de la Realidad Social. Empobrecimiento y desigualdad social. El aumento de la fractura social en una sociedad vulnerable que se empobrece*. (http://www.caritas.es/publicaciones_download.aspx?Id=4706). Consultado 11/3/2014).
- *Cobo, J. M. (2001). *Ética profesional en Ciencias Humanas y Sociales*. Madrid, Huerga-Fierro.
- Colom, A. J. y Orte, C. (Coords.) (2001). *Gerontología educativa y social. Pedagogía social y personas mayores*. Palma de Mallorca. Universitat de les Illes Balears.
- Dabas, E. (1998). *Redes sociales, familia y escuela*. Barcelona. Paidós.
- Dowling, E., y Osborne, E. (comp.) (1994), *Familia y Escuela. Una aproximación conjunta y sistémica a los problemas infantiles*. Buenos Aires. Paidós.
- *Elzo, J. (2008). *La voz de los adolescentes*. Madrid. PPC.
- *Escámez, J. y Gil, R. (2001). *La educación en la responsabilidad*. Barcelona. Paidós.
- *Esteve, J.M. (2010). *Educación, un compromiso con la memoria. Un libro para educar en libertad*. Barcelona. Octaedro.
- Fernández, C.I. y Pereira, C. (2010). Filmoteca PyM. Precious. *Padres y Maestros*, 334, 1-4.
- García, R., Pérez, C. y Escámez, J. (2009). *La educación ética en la familia*. Bilbao. DDB.
- Gervilla, A. (2008). *Familia y educación familiar. Conceptos clave, situación*
- Gimeno, A. (1999). *La familia: el desafío de la diversidad*. Barcelona. Ariel.
- de los orígenes en adopción internacional y otros supuestos de filiación transfronteriza*. Madrid. Dykinson.
- Gutiérrez, Mª C. y Pereira, C. (2011). Filmoteca PyM. La vergüenza. *Padres y Maestros*, 339, 1-4.
- Iglesias de Ussel, J. y otros (2009). *Matrimonios y parejas jóvenes. España 2009*. Madrid. Fundación SM.
- *López Herrerías, J. A. (Coord.) (1996). *El educador social: líneas de formación y de actuación*. Madrid. Guillermo Mirecki.
- Lorente, M. (2004). *Anatomía del maltratador*. Barcelona. Crítica.
- Marina, J. A. (2007). *Educación para la ciudadanía*. Madrid, S.M.
- Meil, G. (2006). *Padres e hijos en la España actual*. Barcelona. Fundación La Caixa.
- Mínguez, R., Jordán, J.A., González, R. y Hernández, Mª A. *Autonomía y responsabilidad en el contexto de las familias* (<http://www.ucm.es/info/site/ub2011/documentos.htm>).
- Naya, L. M. (Coord.) (2005). *La educación y los derechos humanos*. Madrid. Erein.
- Olweus, D. (1998), *Acoso y maltrato entre escolares*. Madrid. Morata.
- *Ortega, J. (2002). *Nuevos retos de la pedagogía social: la formación del profesorado*. Salamanca. Sociedad Ibérica de Pedagogía Social.
- Pantoja, L. (Coord.) (1998). *Nuevos espacios de la educación social*. Bilbao. ICE-Universidade de Deusto.
- *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria. (2007). Pedagogía Social y Convergencia Europea. Monográfico.
- Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria* (2013). Programas eficaces de intervención con familias. Monográfico, (21), enero-junio.
- Pereira, C. Solé, J. y Fernández, C.I. (2012). Teoría y práctica de la acción socioeducativa. *Teoría de la Educación. Revista Interuniversitaria*, (24) 2, 177-195.

- Pérez, Gl. (1993). *Elaboración de proyectos sociales*. Madrid. Narcea.
- Pichardo, J.I. (2009). *Entender la diversidad familiar*. Barcelona. Bellaterra.
- Quintana, J. M^a (Coord.) (1993). *Pedagogía familiar*. Madrid. Narcea.
- Tiana, A. y Sanz, F. (Coords.) (2003). *Génesis de la educación social en Europa*. Madrid, UNED.
- Sáez, J. y Molina, J. G. (2006). *Pedagogía Social. Pensar la Educación Social como profesión*. Madrid. Alianza Editorial.
- San Román, B. *Adopción y escuela*. www.postadopcion.org
- Santibáñez, R. y Martínez, A. (Coords.) (2013). *Intervención comunitaria con adolescentes y familias en riesgo*. Barcelona: Graó.
- 20, (1), (pp.62-70).
- Torío López, S. y Otros (coord.) (2013). *La crisis social y el estado de bienestar*. Oviedo. Universidad de Oviedo.
- Coruña. Netbiblo.
- Touriñán, J.M. y Santos, M.A.(2004). *Familia, educación y sociedad civil*. Santiago de Compostela. Universidad de Santiago de Compostela.
- Vázquez, V.; Escámez, J. y García, R. (2012). *Educación para el cuidado*. Valencia. Brief.
- 8.2. Bibliografía Complementaria**
- Casamayor, G. (Coord.) (1999). *Como dar respuesta a los conflictos. La disciplina en la enseñanza secundaria*. Barcelona. Graó.
- Cortina, A. (2002). *Por una ética del consumo*. Madrid. Taurus.
- Dios, M. (2005). *Educar nos afectos, frear a violencia*. Santiago de Compostela. Seminario Galego de Educadores para a Paz.
- Escámez, J. y García, R. (2005). *Educar para la ciudadanía. Programa de Prevención Escolar contra la Violencia de Género*. Valencia. Editorial Brief.
- González Blasco, P. (Direc.) (2006). *Jóvenes españoles, 2005*. Madrid. Fundación Santa María.
- Instituto Pedagógico Padres y Maestros (2003). *Cine y Transversales. Treinta películas para trabajar en el aula*. Bilbao. Mensajero.
- López Herrerías, J. A. y Valero, L. F. (1995). *Cómo hacer proyectos pedagógicos participativos*. Manresa. Angle Editorial.
- Llopis, C. (Coord.) (2001). *Los derechos humanos. Educar para una nueva ciudadanía*. Madrid. Narcea.
- Martínez-Salanova, E. (2002). *Aprender con el cine, aprender de película*. Huelva. Grupo Comunicar.
- Navarro, G. (1999). *El diálogo*. Barcelona. Desclée de Brouwer.
- Pereira, C. (2005). *Los valores del cine de animación. Propuestas pedagógicas para padres y educadores*. Barcelona. PPU.
- Revista Cuadernos de Pedagogía* (2003). Educación Social. Número extraordinario. Barcelona.
- Revista Galega de Educación* (1997). Educación Social. Número extraordinario. Vigo.
- Revista Portuguesa de Pedagogía* (2006). Teoría da Educaçao. I y II, 40-1 y 40-2
- Sáez, J. (2003). La profesionalización de los educadores sociales: en busca de la competencia educativa cualificada. Madrid. Dykinson.
- Sarramona, J., Vázquez, G. y Colom, A. J. (1998). *Educación no formal*. Barcelona. Ariel.
- Savater, F.(1997). *El valor de educar*. Barcelona. Ariel.
- Touriñán, J. M. y Santos, M. A. (Eds.) (1999). *Interculturalidad y educación para el desarrollo*. Santiago de Compostela. Xunta de Galicia. Grafínova.
- Vázquez, G. (edit.) (2001). *Educación y calidad de vida*. Madrid. Editorial Complutense.

8.3. Otros recursos

-Revistas,(informarase e consultarase na hemeroteca desta Facultade e na rede durante as primeiras sesións de clase):

(Consultar Bases de Datos: <http://dialnet.unirioja.es/>).

-Materiais didácticos escritos.

-Organismos, institucións e asociacións de interese.

Recomendacións

Subjects that are recommended to be taken simultaneously

Prácticas externas: Practicum II/O05G130V01801

Subjects that it is recommended to have taken before

Educación de persoas adultas/O05G130V01401

Mediación en conflitos e situacións de violencia/O05G130V01502

Prácticas externas: Practicum I/O05G130V01602

Other comments

9- Intervención socioeducativa no ámbito familiar é unha materia, de carácter obrigatorio, que distribúe os seus créditos ECTS (9 créditos) a partir do primeiro cuatrimestre do presente curso académico. Esta distribución flexibilízase segundo a metodoloxía seguida, unha vez consensuada no grupo-clase, o inicio da materia. Esta Materia complementarase coas disciplinas de (Prácticum I e II, así como Educación Permanente, Educación de Persoas Adultas, Teoría e Institucións Educativas Contemporáneas, Pedagogía Social, Educación intercultural e para a paz, Educación para o lecer e o tempo libre, Educación e Animación Sociolaboral, entre outras).

-Data exame: 22 de decembro de 2014, 12.00 h.

-Data revisión: 29 de xaneiro de 2015 (de 10.00 a 12.00 h). Ver tamén en plataforma Faitic.

-Data convocatoria extraordinaria: 30 de xuño de 2015, 10.00 h.

-Data de revisión convocatoria extraordinaria: 16 de xullo de 2015 (de 10.00 a 12.00 h). Ver tamén en plataforma Faitic.

IDENTIFYING DATA**Prácticas externas: Practicum II**

Subject	Prácticas externas: Practicum II			
Code	O05G130V01801			
Study programme	Grao en Educación Social			
Descriptors	ECTS Credits	Choose	Year	Quadmester
	18	Mandatory	4	2c
Teaching language	Castelán Galego Outros			
Department	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinator	Rodríguez Castro, Yolanda			
Lecturers	Failde Garrido, José María Rodríguez Castro, Yolanda			
E-mail	yrcaastro@uvigo.es			
Web				
General description				

Competencias de titulación

Code	
A1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, lexislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa
A10	Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)
A11	Organizar e administrar proxectos e servizos culturais, ambientais, de lecer e tempo libre
A12	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento
A14	Deseñar, aplicar e avaliar programas de educación permanente e de persoas adultas e anciás
A15	Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral
A16	Elaborar e interpretar informes técnicos, de investigación e avaliación sobre accións, procesos e resultados socioeducativos
A17	Dominar as metodoloxías de dinamización social e cultural
A18	Ter capacidade para potenciar as relacións interpersoais, desenvolver habilidades de comunicación interpersoal, solidariedade e empatía
A19	Administrar, coordinar e supervisar entidades, equipamentos e grupos, en función de diferentes contextos e necesidades
A20	Asesorar na elaboración e aplicación de plans, programas, proxectos e actividades socioeducativas
A21	Asesorar e/ou acompañar a persoas e/ou grupos en procesos de desenvolvemento socioeducativo
A22	Estar comprometido coa calidade de actuación e moverse de acordo cos principios deontolóxicos do/a educador/a social
B6	Resolución de problemas e toma de decisións
B12	Compromiso ético
B19	Compromiso coa identidade, desenvolvemento e ética profesional

Competencias de materia

Expected results from this subject	Training and Learning Results
Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, lexislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa	A1
Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)	A10
Organizar e administrar proxectos e servizos culturais, ambientais, de lecer e tempo libre	A11
Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento	A12
Deseñar, aplicar e avaliar programas de educación permanente e de persoas adultas e anciás	A14
Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral	A15

Elaborar e interpretar informes técnicos, de investigación e avaliación sobre accións, procesos e resultados socioeducativos	A16
	A17
Dominar as metodoloxías de dinamización social e cultural	
Ter capacidade para potenciar as relacións interpersoais, desenvolver habilidades de comunicación interpersoal, solidariedade e empatía	A18
Administrar, coordinar e supervisar entidades, equipamentos e grupos, en función de diferentes contextos e necesidades	A19
Asesorar na elaboración e aplicación de plans, programas, proxectos e actividades socioeducativas	A20
Asesorar e/ou acompañar a persoas e/ou grupos en procesos de desenvolvemento socioeducativo	A21
Estar comprometido coa calidade de actuación e moverse de acordo cos principios deontolóxicos do/a educador/a social	A22
Resolución de problemas e toma de decisións	B6
Compromiso ético	B12
Compromiso coa identidade, desenvolvemento e ética profesional	B19

Contidos

Topic	
Observación de proxectos, programas e estratexias de intervención no ámbito profesional no que se realizan as prácticas	Observación da actividade do profesional que actúa como titor Observación da actividade do conxunto da institución Manexo da documentación básica que regula o funcionamento da institución e a práctica profesional da educación social
Elaboración de proxectos e programas de intervención no ámbito profesional no que se realiza o practicum	Elaboración de proxectos Elaboración de programas Diseño de actividades
Posta en práctica dos proxectos propios e os que propoña o profesional titor	Implementación de proxectos, programas e plans de actividade
Avaliación da actividade proposta e realizada na institución, tanto por iniciativa propia, como do plan de actividade da institución	Avaliación de programas, proxectos e actividades realizadas na institución

Planificación

	Class hours	Hours outside the classroom	Total hours
Estudos/actividades previos	10	0	10
Seminarios	20	0	20
Prácticas externas	300	120	420

*The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Metodoloxía docente

	Description
Estudos/actividades previos	Procura, lectura e traballo de documentación, propostas de resolución de problemas e/ou exercicios que se realizarán na aula e/ou laboratorio de forma autónoma por parte do alumnado.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Prácticas externas	O estudante desenvolver as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión, durante un período determinado e realizando as funcións asignadas e previstas na proposta de prácticas.

Atención personalizada

Methodologies	Description
Prácticas externas	A titorización terá un horario específico para o practicum
Seminarios	A titorización terá un horario específico para o practicum

Avaliación

	Description	Qualification
Seminarios	Actividades organizadas na Facultade polo profesor/a do practicum ou para toda a titulación	10
Prácticas externas	Realización das horas previstas e elaboración dunha memoria da actividade realizada. (avaliación conxunta entre o titor da institución e o profesor responsable).	90

Other comments on the Evaluation

Ver máis información en: <http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php/practicum-grao-educacion-social>

As deficiencias observadas na realización do practicum no momento da avaliación de maio, serán corrixidas para a avaliación de xullo, completando só aquelas actividades que non se realizaran correctamente.

A institución emitirá unha cualificación que se terá en conta para a avaliación, tendo o mesmo peso que a puntuación da memoria que se entrega ao profesor/a da Facultade

A memoria debe recoller unha análise e reflexión sobre as actividades realizadas, ademais da información sobre a institución na que estivo destinado. Tera características diferenciadas según o tipo de institución ou servizo no que se realizan as prácticas, en todo caso a memoria pode conter:

- Introducción (motivación para elección da institución e expectativas).
- Breve ficha da institución (denominación, emprazamento, ámbito de actividade, recursos humanos e materiais, obxectivos, programas, actividades...).
- Desenvolvemento das prácticas (diario de actividade, descripción e análise das intervencións levadas a cabo

Informe detallado do deseño e implementación do proxecto elaborado.

- Valoración (satisfacción persoal, atrancos, aprendizaxe da profesión, papel do educador/a social nesa institución, traballo en equipo, críticas, aportacións e suxerencias).
- Observacións (balance final, cumprimento das expectativas e suxerencias).
- Documentación e anexos.
- Bibliografía.

Bibliografía. Fontes de información

Os recursos documentais e bibliográficos estarán relacionados coas actividades ou servizos nos que o estudante realice o Practicum

Ver bibliografía do practicum I

Recomendacións

IDENTIFYING DATA**Discapacidade e educación social**

Subject	Discapacidade e educación social			
Code	O05G130V01909			
Study programme	Grao en Educación Social			
Descriptors	ECTS Credits	Choose	Year	Quadmester
	6	Optional	4	1c
Teaching language	Galego			
Department	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinator	Ojea Rúa, Manuel			
Lecturers	Ojea Rúa, Manuel			
E-mail	moxea@uvigo.es			
Web				
General description				

Competencias de titulación

Code	
A4	Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos
A8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)
A10	Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)
A15	Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral
A20	Asesorar na elaboración e aplicación de plans, programas, proxectos e actividades socioeducativas
A21	Asesorar e/ou acompañar a persoas e/ou grupos en procesos de desenvolvemento socioeducativo
B5	Xestión da información
B10	Recoñecemento e respecto de a diversidade e multiculturalidade
B20	Orientación á calidade

Competencias de materia

Expected results from this subject	Training and Learning Results
Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos	A4
Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)	A8
Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)	A10
Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral	A15
Asesorar na elaboración e aplicación de plans, programas, proxectos e actividades socioeducativas	A20
Asesorar e/ou acompañar a persoas e/ou grupos en procesos de desenvolvemento socioeducativo	A21
Xestión da información	B5
Recoñecemento e respecto de a diversidade e multiculturalidade	B10
Orientación á calidade	B20

Contidos

Topic	
Discapacidade: concepto y clasificación	Concepto de discapacidade. Clasificación das discapacidades: Necesidades educativas derivadas de enfermidades crónicas e de longa duración. Necesidades educativas derivadas da audición y a visión. Necesidades educativas derivadas dos trastornos xeneralizados do desenvolvemento. Necesidades educativas relacionadas coa psicomotricidade. Necesidades educativas relacionadas coa cognición. Necesidades educativas relacionadas coa memoria.

Marco xeral legislativo	Bases legislativas reguladoras da discapacidade. Bases legislativas reguladoras de situacións de dependencia como consecuencia de discapacidade. Bases legislativas relacionadas coa atención ao alumnado con necesidades específicas de apoio educativo no ámbito socio- educativo. A formación profesional: os programas de cualificación profesional inicial. Legislación básica en materia de formación, orientación e inserción socio-laboral das persoas con discapacidade.
Necesidade e apoio socio- educativo: avaliación e planificación	Avaliación, identificación e priorización de necesidades: SIS, WHO-DAS II, VINELAND. Concepto e identificación dos apoios: INTEGRAL, CENCAT, CCVA, FUMAT, CVI. Planificación e implementación multidimensional dos apoios no ámbito socioeducativo. Planificación e implementación do apoio no ámbito laboral (inserción laboral con apoio). Avaliación do proceso de apoio implementado.
Ámbito funcional da Educación Social no marco da discapacidade	Programa horizontal de necesidades. Planificación integral dos apoios. Intervención no ámbito escolar. Intervención no ámbito socio- familiar. Planes e programas concertados de acción social no ámbito da discapacidade. Planes e programas de apoio de inserción socio- laboral no marco da discapacidade.
Diseño e implementación de programas de acción social no marco da discapacidade	Proceso de mediación como técnica de intervención social no marco da discapacidade. Programas de intervención social: planificación estratéxica, táctica e operativa. Modelos de planificación: diagrama de GANT, método PER. Modelos e estratexias de intervención grupais: técnicas de comunicación, técnicas de organización e planificación, técnicas de avaliación.

Planificación

	Class hours	Hours outside the classroom	Total hours
Traballos de aula	22.5	0	22.5
Titoría en grupo	3	0	3
Debates	0	5	5
Traballos tutelados	0	43	43
Presentacións/exposicións	0	12	12
Sesión maxistral	22.5	0	22.5
Probos de tipo test	1	41	42

*The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Metodoloxía docente

	Description
Traballos de aula	Construcción de coñecementos.
Titoría en grupo	Observación sistemática.
Debates	Participación activa: diálogo e discusión. Actitude crítica.
Traballos tutelados	Nivel de construcción e autonomía persoal. Innovación e investigación.
Presentacións/exposicións	Colaboración. Coherencia e innovación da aportación. Emprego de medios audiovisuais.
Sesión maxistral	Asistencia, colaboración intragrupos e tamén intergrupos.

Atención personalizada

Methodologies	Description
Traballos de aula	Avaliación continua.
Titoría en grupo	Avaliación continua.
Traballos tutelados	Avaliación continua.

Avaliación		
	Description	Qualification
Traballos de aula		10
	Construción autónoma da información planificada.	
Titoría en grupo	Avaliación e seguimento por observación da realización dos proxectos.	10
Debates		5
	Participación e nivel de compromiso. Actitude crítica.	
Traballos tutelados	Nivel de innovación dos traballos presentados.	25
Presentacións/exposicións		10
	Presentación e defensa dos proxectos realizados.	
Probas de tipo test	Proba.	40

Other comments on the Evaluation

NON ASISTENTES:

A avaliación do alumnado que non pode asistir ás clases consiste en dúas fases:

- 1) elaboración dun traballo teórico práctico, que consiste na intervención social en persoas con discapacidade (pódese elixir o tipo de discapacidade): 60%.
- 2) Realización da mesma proba obxectiva tipo- test que os demais estudantes: 40%.

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION (2013).

Diagnostic and statistics manual of mental disorders. DSM-V

. Wasington: APA.

CONSELLERÍA DE CULTURA, EDUCACIÓN E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA. 2012. En <http://www.xunta.es/cceou>.

DECRETO 229/2011, de 7 de decembro, por el que se regula la atención a la diversidad del alumnado de los centros docentes de la Comunidad Autónoma de Galicia en los que se imparten las enseñanzas establecidas en la Ley orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de educación (DOG de 21 de decembro de 2011).

En http://www.xunta.es/dog/Publicados/2011/20111221/AnuncioC3F1-151211-9847_gl.html.

VERDUGO, M. A. (1998). *Personas con discapacidade. Perspectivas psicopedagógicas y rehabilitadoras*. Madrid: Siglo XXI.

VERDUGO, M. A. (2009). Discapacidades intelectuales: paradigma de recursos y calidad de vida. *MAREMAGNUM*, 13, 167-176.

OUTRA BIBLIOGRAFÍA:

BAUTISTA, R. (Coord.) (2002). *Necesidades educativas especiales*. Málaga: Aljibe. CANALS, G. (2003). La inserción de personas con discapacidade en la empresa ordinaria. *Documentación Social*, 30, 229-248.

EGIDO, I.; CERRILLO, M., e CAMINA, M. A. (2009). La inclusión social y laboral de las personas con discapacidade intelectual mediante los programas de empleo con apoyo. *Revista Española de Orientación y Psicopedagogía*, 20 (2), 135-146.

FERNÁNDEZ, C. (2010). *Intervención práctica en el área de la discapacidade del educador social*. *Anuario del Centro de la UNED de Calatayud*, 18 (2), 21-43.

JOHNSON, D.W.; JOHNSON, R. T., e HOLUBEC, E. J. (1999). *El aprendizaje cooperativo en el aula*. Buenos Aires: Paidós.

LÓPEZ- CABANAS, M., e CHACÓN, f. (1999). *Intervención social y servicios sociales. Un enfoque participativo*. Madrid: Síntesis.

MARTÍN, E. (2000). *Familia y sociedad. Una introducción a la sociología de la familia*. Madrid: Rialp.

MINISTERIO DE SANIDAD Y SERVICIOS SOCIALES. 2012. En <http://www.msc.es/>

ORDE do 13 de xullo de 2011 pola que se regulan os programas de cualificación profesional inicial na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG de 21 de xullo de 2011).

En http://www.xunta.es/dog/Publicados/2011/20110721/AnuncioC3F1-150711-4459_gl.pdf

ORTEGA, J. (1999). *Pedagogía social especializada*. Barcelona: Ariel.

RODRÍGUEZ, A.; BERNAL, A., e URPÍ, C. (2005). *Retos de la Educación Social*. Pamplona: Ediciones Eunate.

SPARROW, S. S.; BALLA, D. A., e CICHETTI, D. V. (1983). *VINELAND. Adaptive Behavior Scales*. Minnesota: AGS.

VEGA, A. (2003). *La educación social ante la discapacidad*. Málaga: Aljibe.

Recomendacións**Subjects that continue the syllabus**

Diagnóstico e análise de necesidades socioeducativas/O05G130V01303

Educación social no sistema educativo/O05G130V01304

Estratexías de aprendizaxe en contextos socioeducativos/O05G130V01403

Subjects that are recommended to be taken simultaneously

Intervención socioeducativa para a inclusión social/O05G130V01405

Investigación-acción na práctica socioeducativa/O05G130V01903

Intervención socioeducativa no ámbito familiar/O05G130V01703

Subjects that it is recommended to have taken before

Educación: Didáctica: Deseño e programación no ámbito socioeducativo/O05G130V01202

Dinámica de grupos e intervención psicosocial comunitaria/O05G130V01905

Avaliación de programas socioeducativos/O05G130V01901

Other comments

Aquelas alumnas e alumnos que non poidan asistir regularmente ás clases presenciais, poderán substituír os traballos de aula pola realización dun traballo teórico- práctico, maila realización dunha proba obxectiva.

Os estudantes que non poidan asistir nunca ás clases deberán facer a proba obxectiva.

IDENTIFYING DATA**Educación social nos servizos sociais**

Subject	Educación social nos servizos sociais			
Code	005G130V01910			
Study programme	Grao en Educación Social			
Descriptors	ECTS Credits	Choose	Year	Quadmester
	6	Optional	4	1c
Teaching language	Castelán			
Department	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinator	Solar Rivera, María Mercedes			
Lecturers	Solar Rivera, María Mercedes			
E-mail	mercedessolar@yahoo.es			
Web				
General description	Trátase dunha materia optativa enmarcada no módulo "Ámbitos e axentes da educación social" que procura o achegamento do estudantado aos servizos sociais como ámbito profesional fundamental para os/as educadores/as sociais.			

Competencias de titulación

Code				
A1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, lexislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa			
A2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas			
A4	Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos			
A7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicarlas ás realidades socioeducativas			
A8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)			
B1	Capacidade de análise e síntese			
B2	Planificación e organización			
B3	Comunicación oral e escrita na/s lingua/s materna/s con apertura a outros códigos lingüísticos, en especial, as linguas cooficiais na comunidade galega			
B4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional			
B5	Xestión da información			
B6	Resolución de problemas e toma de decisións			
B7	Dominio de metodoloxías e técnicas educativas, dinamizadoras de asesoramento e orientación			
B8	Capacidade crítica e autocrítica			
B9	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos doutras áreas e en distintos contextos			

Competencias de materia

Expected results from this subject	Training and Learning Results	
Coñecer as distintas formas de dar resposta ás necesidades sociais ao longo da historia	A1 A7	B1
Valorar e comprender o obxecto, mecanismos de actuación e modos de provisión dos servizos sociais no ámbito autonómico, así como a estrutura xeral, a organización e os principais servizos e prestacións	A2 A8	B1 B2 B5 B9
Adquirir habilidades, actitudes e aptitudes necesarias para o coñecemento, uso, manexo e análise da lexislación de servizos sociais e da iniciativa privada.	A2 A7 A8	B1 B2 B3 B4 B6 B8
Coñecer as funcións e a especificidade da intervención dos educadores/as sociais nos diferentes programas e dispositivos dos servizos sociais, tanto no nivel comunitario como especializado.	A1 A2 A7 A8	B1 B2 B4 B5 B6 B7 B9

Actuar na resolución das situacións de vulnerabilidade, conflito, crise, carencias ou dificultades.	A2	B1
	A4	B2
	A7	B6
	A8	B7
		B8
		B9

Contidos

Topic

1.Marco Conceptual no que se configuran os servizos sociais: as necesidades sociais.	1.1.Concepto e tipoloxía. 1.2.Métodos de detección das necesidades. 1.3.Modos de satisfacer as necesidades. 1.4.Recursos Sociais.1.5.Concepto e características.
2.Evolución e situación actual da Acción Social.	2.1.-A Acción Social. 2.2. Etapas históricas da Acción Social. 2.3.A Caridade. 2.4.A Beneficencia. 2.5. A Asistencia Social. 2.6. Benestar Social, 2.7.Política Social e Sistemas de Protección Social.
3.Marco Normativo e nivel organizativo Xeral dos servizos sociais.	3.1. Marco Normativo. 3.2. Nivel Organizativo: Obxetivos, características, principios e niveles de atención.
4.Os servizos sociais comunitarios.	4.1. Servizos comunitarios básicos e específicos. 4.2. Programas e prestacións. 4.3. Funcións e intervención do educador social.
5.Os Servizos Sociais Especializados.	5.1.Programas, servizos e prestacións por sectores de intervención. 5.2. Funciones e competencias dos Educadores Sociais.

Planificación

	Class hours	Hours outside the classroom	Total hours
Sesión maxistral	22	44	66
Traballos tutelados	6	22	28
Estudo de casos/análises de situacións	9	12	21
Presentacións/exposicións	4	10	14
Actividades introdutorias	2	0	2
Probas de tipo test	2	17	19

*The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Metodoloxía docente

	Description
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elaborará un traballo sobre os servizos sociais nun sector de poboación, con especial referencia as funcións e intervención do educador social no mesmo.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise de casos e situacións vinculadas a intervención dos/as educadores/as sociais nos servizos sociais, coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado do traballo realizado e doutras tarefas encomendadas.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Methodologies	Description
Traballos tutelados	Os docentes, de forma individual ou en pequeno grupo, atenderán as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (na aula e tutorías de despacho) ou de forma non presencial (através do correo electrónico).

Avaliación

	Description	Qualification
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elaborará un traballo sobre os servizos sociais nun sector de poboación, con especial referencia as funcións e intervención do educador social no mesmo.	25
Estudo de casos/análises de situacións	Análise de casos e situacións vinculadas a intervención dos/as educadores/as sociais nos servizos sociais.	15
Presentacións/exposicións	Exposición do traballo realizado sobre un servizo social e as funcións e especificidades dó/a educador/a social no mesmo. Outras exposicións	10

Other comments on the Evaluation

(Poden sufrir algunha variación atendendo a circunstancias imprevistas.)

Haberá dous sistemas de avaliación, que o alumno/a deberá especificar na ficha de identificación persoal entregada aos profesores nas dúas primeiras semanas do curso:

Criterios de avaliación para ASISTENTES .Considéranse asistentes os que acuden a un mínimo do 80% das clases teóricas, clases prácticas e titorizacións en aula. A asistencia mídese por controles de aula diarios/aleatorios .

A cualificación final puntuarase segundo a normativa vixente de 0 a 10. Para superar a materia será preciso obter un mínimo de 5 na parte teórica (proba tipo test) e un 5 na parte práctica (traballos tutelados, estudos de casos/análise de situacións e presentacións/exposicións).

Na parte práctica farase avaliación continua das actividades.

Criterios de avaliación para NON ASISTENTES (aque@s que se notifican como non asistentes ou acuden menos dun 80%):

Superación exame escrito tipo test sobre os contidos teóricos e prácticos do programa da materia. (60 %)

Proba escrita para desenvolver algún dos aspectos teóricos e prácticos da materia (40%). Daranse tres opcións para desenvolver dúas. Para aprobar a materia será necesario ter aprobado tanto o exame tipo test como a proba escrita.

Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases o alumnado gozará de de condicións equivalentes de avaliación.

Fecha de examen: 19 de Decembro ás 16 horas.

Fecha de revisión de examen: 29 de xaneiro.

De no ter superada a materia as competencias no adquiridas serán avaliadas novamente na convocatoria de xullo.

Convocatoria de Xullo:

Fecha de examen: 7 de Xullo ás 16 horas.

Fecha de revisión de examen: 16 de Xullo.

Bibliografía. Fontes de información

Bueno Abad, J.R., **Servicios sociales, planificación y organización**, Mestral,

Casado, D., **Introducción a los SErvicios sociales**, Ed. Popular,

Doyal, Len y Gough, I., **Teoría de las necesidades humanas**, Icara,

Decreto 99/2012 de 16 de marzo, **SErvicios sociales comunitarios y su financiamiento**,

Galindo López, E., **La educación social desde la práctica de los servicios sociales**, Walancelen,

Lei 13/2008, **Servizos Sociais de Galicia**,

Rondón García, L., **Metodología de la educación social. Recorrido por diferentes ámbitos profesionales. Capítulo " El educador social en los servicios sociales" pp. 231-251**, Dykinson,

Vallés Herrero, J., **Manual del educador social, intervención en servicios sociales.**, Ed. Pirámide,

Bibliografía básica:

Casado, D. Servicios sociales, planificación y organización . Ed. Popular. Madrid, 1994 .

Vallés Herrero, J. Manual del educador social, intervención en servicios sociales. Ed. Pirámide. 2009.

Lei 13/2008 Servizos Sociais de Galicia

Recomendacións

IDENTIFYING DATA**Programas de educación social na terceira idade**

Subject	Programas de educación social na terceira idade			
Code	O05G130V01911			
Study programme	Grao en Educación Social			
Descriptors	ECTS Credits	Choose	Year	Quadmester
	6	Optional	4	1c
Teaching language	Galego			
Department	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinator	Pérez Enríquez, María Esther			
Lecturers	Pérez Enríquez, María Esther			
E-mail	me_perez@uvigo.es			
Web				
General description				

Competencias de titulación

Code	
A2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
A6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
A15	Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral
A17	Dominar as metodoloxías de dinamización social e cultural
B1	Capacidade de análise e síntese
B4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional
B14	Adaptación a situacións novas
B20	Orientación á calidade

Competencias de materia

Expected results from this subject	Training and Learning Results
Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas	A2
Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional	A6
Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral	A15
Dominar as metodoloxías de dinamización social e cultural	A17
Capacidade de análise e síntese	B1
Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional	B4
Adaptación a situacións novas	B14
Orientación á calidade	B20

Contidos

Topic	
Introducción.	Concepto de vellez; mitos e estereotipos; dereitos das persoas maiores;...
1. Políticas sociais e institucionais na atención das persoas maiores.	1.1. Introducción. 1.2. Servicios e recursos sociais. 1.3. Programas e servicios sanitarios.
2. Acción socio-educativa con maiores.	2.1. Introducción. 2.2. Habilidades de intervención no traballo con maiores. 2.3. Desenvolvemento de grupos e equipos de traballo.

3. Desenvolvemento de programas socio-educativos en institucións de maiores.

- 3.1. Breve Introducción.
 3.1.1. Envellecemento e aprendizaxe ao longo da vida.
 3.1.2. Educación xerontolóxica e boas prácticas socioeducativas con persoas maiores.
 3.2. Proposta de programas socioeducativos.
 3.2.1. Programas de carácter transversal.
 3.2.2. Programas orientados ao benestar físico.
 3.2.3. Programas orientados ao benestar psíquico-cognitivo-emocional.
 3.2.4. Programas orientados ao benestar socioafectivo.
 3.2.5. Programas de carácter instrumental.

4. Organización e xestión de institucións de maiores.

- 4.1. Introducción: Evolución da atención ás persoas maiores.
 4.2. A calidade nos centros xerontolóxicos e a súa avaliación.
 4.3. A función directiva.
 4.4. Recursos humanos: turnidades.
 4.5. Marketing.

Planificación

	Class hours	Hours outside the classroom	Total hours
Actividades introductorias	3	1	4
Traballos tutelados	4	24	28
Seminarios	10	16	26
Traballos de aula	8	18	26
Presentacións/exposicións	6	7	13
Sesión maxistral	12	24	36
Probos de tipo test	2	15	17

*The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Metodoloxía docente

	Description
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Traballos tutelados	Os/as estudantes elaboran dous documentos e/ou investigacións sobre a temática da materia, un individual e outro grupal. Trátanse de dúas actividades autónoma de/dos estudante/s que inclúen a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción, etc.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Traballos de aula	Formulación e análise, resolución e debate dun problema ou exercicio relacionado coa temática da materia, que os/ as estudantes desenvolven na aula baixo as directrices e supervisión da profesora. O seu desenvolvemento pode estar vinculado con actividades autónomas do alumnado.
Presentacións/exposicións	Exposición oral por parte do alumnado, ante a docente e o alumnado, dos resultados dos traballos tutelados (previa presentación escrita).
Sesión maxistral	Exposición por parte da profesora dos contidos da materia

Atención personalizada

Methodologies	Description
Sesión maxistral	- As actividades introductorias, as sesións maxistras, a realización dos traballos de aula, os seminarios, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.

Traballos tutelados	- As actividades introductorias, as sesións maxistrais, a realización dos traballos de aula, os seminarios, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.
Seminarios	- As actividades introductorias, as sesións maxistrais, a realización dos traballos de aula, os seminarios, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.
Traballos de aula	- As actividades introductorias, as sesións maxistrais, a realización dos traballos de aula, os seminarios, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.
Presentacións/exposicións	- As actividades introductorias, as sesións maxistrais, a realización dos traballos de aula, os seminarios, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.

Tests	Description
Probas de tipo test	- As actividades introductorias, as sesións maxistrais, a realización dos traballos de aula, os seminarios, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.

Avaliación		
	Description	Qualification
Traballos tutelados	Os/as estudantes presentan o resultado obtido na elaboración de dous documentos sobre a temática da materia e/ou investigación. Un levarase a cabo en grupo, de forma escrita. Ademais, conxuntamente con este documento, tamén se valorará o seguimento da elaboración do traballo. E outro realizarase de xeito individual e igualmente, de forma escrita.	30

Seminarios	Nestes seminarios realizaranse diferentes actividades: -Traballo en profundidade dun tema (monográfico). - Ampliación e relación dos contidos tratados nas sesións maxistras. - Lectura e comentario de textos. - Visionado e comentario de material audiovisual. - Debates.	25
Traballos de aula	O desenvolvemento e participación nas experiencias, proxectos, tarefas e traballos realizados durante o proceso de formación na aula.	10
Presentacións/exposicións	Tamén se valorará a exposición ou presentación que se faga do traballo tutelado na aula.	5
Probas de tipo test	Realizarase unha proba tipo test para a avaliación das competencias adquiridas que inclúe preguntas pechadas con tres alternativas de resposta. Os/as alumnos/as seleccionarán unha resposta entre as posibilidades. As respostas erradas puntuarán negativamente (2 mal restarán 1 ben). Esta proba será de carácter opcional para aqueles/as alumnos/as que desexen subir a súa nota global.	30

Other comments on the Evaluation

O alumnado non presencial: deberá falar coa profesora ao principio do curso, para acordar un plan de traballo específico.

Os criterios de avaliación serán os seguintes:

- Proba tipo test: 50%.
- Traballo titorado: 25%.
- Traballo práctico: 25%.

Segunda convocatoria: ao alumnado que supere algunhas das partes ou probas da materia, conservaranselle as cualificacións ata a convocatoria de xullo. As competencias non superadas serán avaliadas na mesma convocatoria (xullo).

Datas, horas e revisións dos exames:

- Convocatoria primeiro periodo: 14 de xaneiro, ás 16 horas. Revisión: 31 de xaneiro, das 16:00 ás 18:00 horas.
- Convocatoria xullo: 3 de xullo, ás 16:00 horas. Revisión 18 de xullo, das 16:00 ás 18:00 horas.
- Convocatoria Fin de carreira: 17 de outubro, ás 16:00 horas. Revisión: 4 de novembro, das 16:00 ás 18:00 horas.

Bibliografía. Fontes de información

Bermejo, L., **Envejecimiento activo y actividades socioeducativas con personas mayores. Guía de buenas prácticas.**, Madrid: Editorial Médica Panamericana,

1. Bibliografía:

1.1. Bibliografía Básica:

Bermejo, L. (2005). *Gerontología educativa. Cómo diseñar proyectos educativos con personas mayores*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Bermejo, L. (2010). *Envejecimiento activo y actividades socioeducativas con personas mayores. Guía de buenas prácticas*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Limón, M. R. (1998). La educación de las personas mayores. En, Petrus, A. (Coord.). *Pedagogía Social*. Barcelona: Ariel, pp. 292 - 329.

Requejo, A. (2003). Intervención educativa en la tercera edad. En, Requejo, A. *Educación permanente y educación de adultos*. Barcelona: Ariel, pp. 291 - 319.

1.2. Bibliografía Complementaria:

AAVV. (1991). *La tercera edad en Europa. Necesidades y demandas*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales.

AAVV. (1994). *El voluntariado de las personas mayores. Guía de entidades de mayores. Las personas mayores en Europa*. Madrid: Fundación Caja Madrid.

- Álvarez, M.A. (2004). *Calidad de vida en la tercera edad: Un objetivo de la gerontología. Tomos I e II*. Pontevedra: Escuela Superior de Formación y Calidad.
- Ander-Egg, E. (1991). *Introducción a la planificación*. Madrid: Siglo XXI.
- Aranguren, J. L. (1992). *La vejez como autorrealización personal y social*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales - INSERSO.
- Bermejo, L.; Bernard, M. e Ellis, S. (2004). *Cómo sabes que la práctica intergeneracional funciona? Una guía para iniciarse en la práctica intergeneracional*. Instituto de Educación, Manchester Metropolitan University.
- Berzosa, G. (1992). *La tercera edad. Un tiempo para vivir*. Madrid: Razón y Fe.
- Berzosa, G. e Murga, T. (1981). *Acción cultural con adultos. El Aula de Tercera Edad*. Madrid: Ministerio de Cultura.
- Brummel, S.W. (1989). Developing and Intergenerational Program. En, Newman, S. e Brummel, S.W. (Comps.). *Intergenerational programs: Imperatives, Strategies, Impacts, trends*. Nueva York: The Haworth Press, pp. 119 - 133.
- Caballo, R. (1991). Introducción a la evaluación de programas de acción social: decisiones para su realización. *Revista Complutense de Educación*, 2 (1), pp. 111 - 116.
- Castells, M. (1992). *Análisis de las políticas de vejez en España en el contexto europeo*. Madrid: INSERSO.
- Cid, X.M. e Pérez, M.E. (2012). A procura de uma Educação Social favorável à convivência intergeracional. En, C. Soraia; Dantas, J. e M. De Sousa (Coords.). *Animação sociocultural. intervenção e educação comunitária: Democracia, cidadania e participação*. Chaves: Intevenção - Associação para a promoção e divulgação cultural, pp. 245 - 261.
- Colom, A. J. e Orte, C. (Coords.) (2001). *Gerontología educativa y social. Pedagogía social y personas mayores*. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears.
- Comfort, A. (1991). *La edad dorada. Guía para entender y disfrutar la vejez*. Barcelona: Grijalbo.
- De Castro, A. (1988). *La tercera edad, tiempo de ocio y cultura*. Madrid: Narcea.
- Fernández, X. (Dir.) (2000). *Avellentamento demográfico e consecuencias socioeconómicas*. Vigo: Xerais.
- Fernández Ballesteros, R. (1995). *Evaluación de programas. Una guía práctica en ámbitos sociales, educativos y de salud*. Madrid: Síntesis.
- Fernández Ballesteros, R. (1996). *Calidad de vida en la vejez en distintos contextos*. Madrid: IMSERSO.
- Fernández Ballesteros, R. (Dir.) (2002). *Envejecer bien. Qué es y cómo lograrlo*. Madrid: Pirámide.
- Fernández Ballesteros, R. (Dir.) (2002). *Envejecer con los demás*. Madrid: Pirámide.
- Friedan, B. (1994). *La fuente de la edad. La vejez como una nueva y prometedora aventura que hay que saber vivir*. Barcelona: Planeta.
- García, J. e Sánchez, A. (1998). *Un modelo de educación en los mayores: La interactividad*. Madrid: Dykinson.
- García, J. e Bedmar, M. (Coords.) (2002). *Hacia la educación intergeneracional*. Madrid: Dykinson.
- Hattan-Yeo, A. e Ohsako, T. (Eds.) (2001). *Programas intergeneracionales: política pública e implicaciones de la investigación. Una perspectiva internacional*. Instituto de Educación da UNESCO.
- IMSERSO (1997). *Participación social de las personas mayores*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales/ IMSERSO.
- IMSERSO (1999). *Informe de valoración del Plan Gerontológico Estatal. 1992 - 1997*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales/ IMSERSO.
- IMSERSO (2000). *Las personas mayores en España. Informe 2000. Datos estadísticos estatales y por comunidades autónomas*. 2 vols. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales/ IMSERSO.

- Jacob, L. (2007). *Animação de idosos. Actividades*. 2ª ed. Porto: Ambar.
- Kleiber, D.A.; Bayón, F. e Cuenca, J. (2012). La educación para el ocio como preparación para la jubilación en Estados Unidos y España. *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria*, (20), 137 - 176.
- Lemieux, A. (1997). *Los programas universitarios para mayores. Enseñanza e investigación*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales/ IMSERSO.
- Limón, M. R. (1993). La preparación a la jubilación nueva ocupación del tiempo. *Revista Complutense de Educación*, 1 (4), 53 - 67.
- Limón, M. R. (1999). Educación permanente y evaluación de programas de educación social. En, Martín, M. T. e Sarrate, M. L. *Evaluación y análisis emergente en animación sociocultural*. Madrid: Sanz y Torres. Capítulo 10.
- Limón, M. R. e Crespo, J. A. (2002). *Grupos de debate para mayores*. Madrid: Narcea.
- Merino, J.V. (2000). *Programas de animación sociocultural. Tres instrumentos para su diseño y evaluación*. Madrid: Narcea. 2ª ed.
- Monjas, M.I. (2000). *Programa de enseñanza de habilidades sociales de interacción social*. Madrid: CEPE.
- Moragas, R. (1989). *La jubilación. Un enfoque positivo*. Barcelona: Grijalbo.
- Moragas, R. (1991). *Gerontología Social*. Barcelona: Herder.
- M.T.A.S. (1992). *Plan Gerontológico*. Madrid: M.T.A.S.
- M.T.A.S. (2000). *Memoria Año Internacional de las Personas Mayores. 1999*. Madrid: IMSERSO.
- Murphy, M. (1984). *A Guide to Intergenerational Programs*. Wasingthon, DC: National Asociation of State Units on Aging.
- Nieto, M. e outros. (1994). *Yo soy mayor, tú serás mayor. Guía didáctica para la promoción de la solidaridad entre generaciones*. Valladolid: Junta de Castilla y León.
- Pedroso, M. (2006). *Posso participar? Actividades de desenvolvimento pessoal para idosos*. 2ª ed. Porto: Ambar.
- Pelechano, V. (Dir.) (1991). *Habilidades interpersonales en ancianos: conceptualización y evaluación*. Valencia: Alfaplus.
- Pérez, A. (2009). Reinventando o envelhecimento cara a un novo modelo para unha nova sociedade. En, AA.VV. *V xornada sobre xerontoloxía e educación social. Libro de actas*. Santiago de Compostela: Colexio de educadoras e educadores sociais, pp. 11 - 16.
- Pérez, M. E. (2003). La animación sociocultural como respuesta educativa de calidad a las necesidades de las personas mayores: una propuesta de intervención en un centro de día. En, AAVV. *IX Congreso Calidad, Equidad y Educación*. San Sebastián: Universidad del país Vasco.
- Pérez, M. E. (2007). La intervención socio-educativa con las personas mayores, un factor de desarrollo comunitario en el medio rural. En, Cid, X. M. e Peres, A. (Eds.). *Educación Social, animación sociocultural y desarrollo comunitario*. Vol. II. Ourense: Universidade de Vigo - Facultade de Ciencias da Educación; Universidade de Trás-os-Montes e Alto Douro; Sociedad Iberoamericana de Pedagogía Social, pp. 1099 - 1106.
- Pérez, M. E. e Barros, E. (2008). Nadal interxeracional: unha experiencia de dinamización socioeducativa e cultural cos nenos/as e as persoas maiores dun concello do rural galego. En, AAVV. *Programas e experiencias interxeracionais. Libro de actas da IV Xornada sobre Xerontoloxía e Educación Social*. Santiago de Compostela: Colexio de Educadoras e Educadores Sociais de Galicia, pp. 57 - 62.
- Pérez, M. E. (2010). O entroido, un elemento clave de animación sociocultural e lecer no rural ourensán: o concello de Boborás a través das lembranzas das persoas maiores. En, Fidalgo, X. A.; Cid, X. M.; Fernández, M. e Fernández, X. (Coords). *O ciclo do entroido de práctica social comunitaria a obxecto de estudo etnolóxico*. Ourense: Deputación de Ourense, pp. 19 - 24.
- Pérez, R. e García, J. (1989). *Diagnóstico, evaluación y toma de decisiones*. Madrid: Rialp.

- Ponp Gels, P. (2006). *Movimiento creativo con personas mayores*. Barcelona: Paidotribo.
- Petrus, A. (1991). Perfil del educador social. En, AAVV. *Actas II Simposio de la E. U. del profesorado de EGB. La educación social un reto para hoy*. Valencia: Caja España.
- Requejo, A. (2000). Planes gerontológicos y proyectos de animación sociocultural para las personas mayores, *Teoría de la Educación*, 12, pp. 85 - 105.
- Requejo, A. (2003). *Educación permanente y educación de adultos. Intervención socioeducativa en la edad adulta*. Barcelona: Ariel.
- Rodríguez, O. (1997). *La participación social de las personas mayores*. Madrid: INSERSO.
- Rodríguez, P. e Sancho, M. T. (1995). Nuevos retos de la política social de atención a las personas mayores. La situación de fragilidad. *Revista Española de Geriatría y Gerontología*, 30 (3), 141 - 152.
- Rubio, R. e Muñoz, J. (1993). *Gerontología Social. Perspectivas teóricas y de intervención*. Jaén: Diputación Provincial de Jaén/ Patronato de Bienestar Social.
- Saco, A. (2000). *Envejecimiento demográfico, vejez y atención comunitaria a la tercera edad en el medio rural*. Ourense: Caixa Nova.
- Sáez, J. (2002). *Pedagogía social y programas intergeneracionales: Educación de personas mayores*. Málaga: Aljibe.
- Sánchez, M. (2004). La educación de las personas mayores en el marco del envejecimiento activo. Principios y líneas de actuación. *Informes Portal Mayores*, (26). Recuperado de: <http://www.insersomayores.csic.es/documentos/documentos/sanchez-educacion-01.pdf>
- Sánchez, M. (Dir.) (2007). *La evaluación de los programas intergeneracionales*. Madrid: IMSERSO.
- Sánchez, M. (Dir.) (2007). *Programas intergeneracionales. Hacia una sociedad para todas las edades*. Barcelona: Obra Social/ Fundación La Caixa.
- Sánchez, M.; Kaplan, M. e Sáez, J. (2010). *Programas intergeneracionales. Guía introductoria*. Madrid: Ministerio de Sanidad y Política Social - IMSERSO.
- Soldevila, A. (2002). *Los centros de día para personas mayores*. Lleida: Universitat de Lleida.
- Úcar, Z. (2002). La evaluación en proyectos y proceso de animación sociocultural. En, Sarrate, M. (Coord.). *Programas de animación sociocultural*. Madrid: UNED, pp. 247 - 270.
- Vedung, E. (1997). *Evaluación de políticas públicas y programas*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales/ INSERSO.
- Vega, J. L. (1993). Desarrollo de programas para el intercambio entre generaciones. En, Fundación La Caixa. *Solidaridad intergeneracional*. Barcelona: Fundación La Caixa.
- Vega, J. L. e Bueno, B. (1993). Una aproximación interdisciplinar al proceso intergeneracional. En, Fundación La Caixa. *Cooperación Intergeneracional: Nuevas perspectivas de desarrollo social*. Barcelona: Fundación La Caixa.
- Walker, A. (2006). Active ageing in employment: Its meaning and potential. *Asia - Pacific Review*, 13 (1), 78 - 93.

2. Otras fontes de información:

Revistas de educación:

- Cuadernos de Pedagogía.
- Galeduso. Revista do Colexio de Educadoras e Educadores Sociais de Galicia.
- Revista Galega de Educación.
- Revista Galega do Ensino.
- Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria.
- Revista de la Sociedad Española de Geriatría y Gerontología.

- Revista 60 y más.

Materiais audiovisuais.

Materiais en PowerPoint.

Documentos en rede:

[www. colexioeducadores.com](http://www.colexioeducadores.com)

[www. eduso.net](http://www.eduso.net)

Expertos/as.

Recomendacións

Subjects that it is recommended to have taken before

Educación: Educación permanente/O05G130V01203

Educación: Pedagogía social/O05G130V01205

Educación de persoas adultas/O05G130V01401

Educación para o lecer e o tempo libre/O05G130V01402

Xerontoloxía e educación social/O05G130V01908

Programas de animación sociocultural/O05G130V01503

IDENTIFYING DATA**Sexualidade e saúde**

Subject	Sexualidade e saúde			
Code	O05G130V01912			
Study programme	Grao en Educación Social			
Descriptors	ECTS Credits	Choose	Year	Quadmester
	6	Optional	4	1c
Teaching language	Castelán Galego			
Department	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinator	Rodríguez Castro, Yolanda			
Lecturers	Lameiras Fernández, María Rodríguez Castro, Yolanda			
E-mail	yrcaastro@uvigo.es			
Web	http://http://webs.uvigo.es/hildegart/			
General description	Partimos da premisa de que o desenvolvemento integral da persoa pasa por recoñecer a importancia e o valor da educación afectivo-sexual, que debe ser contemplada como un dereito do individuo de recibir unha educación integral, e dentro dun eixe coeducativo no que se prime o traballo de valores igualitarios de corresponsabilidade e respecto. Xa que a sexualidade, como dimensión fundamental da persoa, discorre inseparable da nosa realidade e identidade persoal, e o mesmo tempo dende a súa dimensión interpersonal-relacional permítenos aproximarnos conxuntamente a afectividade e a súa manifestación.			

Competencias de titulación

Code	
A1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, legislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa
A2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
A5	Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa
A6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
A7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas
A8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)
A10	Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)
A11	Organizar e administrar proxectos e servizos culturais, ambientais, de lecer e tempo libre
A15	Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral
A19	Administrar, coordinar e supervisar entidades, equipamentos e grupos, en función de diferentes contextos e necesidades
B2	Planificación e organización
B3	Comunicación oral e escrita na/s lingua/s materna/s con apertura a outros códigos lingüísticos, en especial, as linguas cooficiais na comunidade galega
B9	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos doutras áreas e en distintos contextos
B10	Recoñecemento e respecto de a diversidade e multiculturalidade
B13	Autonomía na aprendizaxe
B14	Adaptación a situacións novas
B18	Apertura á aprendizaxe ao longo de toda a vida
B20	Orientación á calidade

Competencias de materia

Expected results from this subject	Training and Learning Results	
Achegar as alumnas e os alumnos ao estudo científico da sexualidade humana que permita o desenvolvemento dunha sexualidade satisfactoria e saudable.	A1	B9
	A2	B10
	A5	B13
		B18

Pór ao estudante en contacto co rico pasado que fundamenta a construción do coñecemento científico en torno a sexualidade humana.	A1 A6	B9 B10 B13 B14 B18 B20
Promover a comprensión dos importantes vínculos que poden establecerse entre a sexualidade e o afecto, e as repercusións do que eres ten na expresión da sexualidade		B3 B10 B14 B18
Adestrar no manexo de técnicas para o deseño e a implementación de programas de educación afectivo-sexual	A7 A10 A11 A15 A19	B2 B3 B9 B10 B18

Contidos

Topic	
Bloque I. O ESTUDIO CIENTÍFICO DA SEXUALIDADE HUMANA	- O ESTUDIO DA SEXUALIDADE HUMANA: FUNDAMENTACION DO SEU ESTUDIO CIENTIFICO NO SECULO XIX. - HACIA A FORMALIZACIÓN DO ESTUDIO [CIENTÍFICO] DA SEXUALIDADE HUMANA: A ENTRADA NO SÉCULO XX. - O ESTUDIO CIENTIFICO DA SEXUALIDADE NA SEGUNDA MITADE DO SÉCULO XX: A CONSOLIDACIÓN
Bloque II. SEXUALIDADE E IDENTIDADES: ESPACIOS PARA A TRANSGRESIÓN	- APORTACIÓNS BIOLOXICISTAS - APORTACIÓNS CONSTRUCTIVISTAS - HACIA UNHA CONCEPTUALIZACIÓN DA SEXUALIDADE - DESENROLO DA IDENTIDADE SEXO/XÉNERO - OUTRAS IDENTIDADES LEXÍTIMAS: - INTERSEXUALIDADE: MÁIS ALÁ DA DICOTOMÍA PENE-VAXINA - TRANSEXUALIDADE E TRANSXENERISMO - HOMOSEXUALIDADE E LESBIANISMO
Bloque III SEXUALIDAD: DA REPRODUCCIÓN A AFECTIVIDADE E OS PLACERES	- OS CRITERIOS DA SAUDE SEXUAL - O ESTUDIO DA CONDUCTA SEXUAL E DA AFECTIVIDADE - EMBARAZOS NON DESEXADOS - AS ITS E VIH/SIDA - VIOLENCIA DE XÉNERO - AGRESIÓN SEXUAL E ABUSOS SEXUAIS A MENORES.

Planificación

	Class hours	Hours outside the classroom	Total hours
Actividades introductorias	2	2	4
Sesión maxistral	19	0	19
Traballos tutelados	5	45	50
Traballos de aula	15	20	35
Presentacións/exposicións	3	2	5
Probos de tipo test	1	36	37

*The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Metodoloxía docente

	Description
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballos tutelados	O/a estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc.
Traballos de aula	O/a estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor.

Presentacións/exposicións Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio,...

Atención personalizada

Methodologies	Description
Traballos tutelados	A atención personalizada levarase a cabo de dúas formas: ☐ Dunha banda inclúense aquelas actividades encamiñadas a tomar contacto con e a reunir información sobre o alumnado ☐ Da outra, recóllense actividades que presentan a materia ao alumnado (programa da materia). HORARIOS TITORÍAS: Prof. Yolanda Rodríguez Castro: Luns de 16.00-19.00h., Xoves de 10.30-13.30 Prof. María Lameiras Fernández: Luns de 10.00-11.00h. & 13.00-14.00, Martes de 10.00-11.00h. & 13.00-14.00h. Ademais, os e as estudantes podrán comunicarse coas docentes a través do correo electrónico o da plataforma faitic.

Avaliación

Description	Qualification
Traballos tutelados Trabajo individual diseño e a implementación dun programa de educación sexual dirixido a un determinado colectivo (obligatorio). Trabajo individual (voluntario)	60
Traballos de aula Participación nas actividades levadas a cabo na aula.	10
Probos de tipo test examen de 30 preguntas de tres opcións de resposta	30

Other comments on the Evaluation

Se un/a alumno/a non ten superada a materia, as competencias non adquiridas serán avaliadas novamente na convocatoria de xullo.

Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases o alumnado gozará de condicións equivalentes de avaliación.

Para incorporarse a **MODALIDADE DE ASISTENTES** os/as alumnos/as deben ter un mínimo de **asistencia obligatoria do 80 %**, tanto nas sesións teóricas como nas sesións prácticas.

Os/as alumnos/as que elixan **a modalidade de avaliación asistente** poden acollerse ao seguinte sistema de avaliación:

- Deseño, implementación e Avaliación dun programa de educación sexual (traballo obligatorio grupal): 6 puntos (60% da nota).
- Desenvolver unha actividade en formato de debate sobre os contidos teóricos (traballo obligatorio-grupal): 3 puntos (30% da nota).
- Participación en actividades de aula ou fora da aula: 1 punto (10% da nota).

Os/as alumnos/as de **MODALIDADE NON PRESENCIAL**.

Proba obxetiva tipo test do manual da materia de referencia: 6 puntos (60% da nota)

Seleccionar e desenvolver cinco actividades de cada tema do manual de *Sexualidade e Saúde: proposta didáctica* (Rodríguez et al., 2014). E tamén facer unha reflexión sobre tres documentais, un de cada tema, do manual de *Sexualidade e Saúde: proposta didáctica* (Rodríguez et al., 2014). 4 puntos (40% da nota).

DATAS DE INTERESE:

Data de exposicións: a partir 24 novembro.

Data de entrega de traballos: 17 de decembro.

Data de exame: 17 decembro as 12.00h. (Revisión de notas: 29 xaneiro).

Data de exame (2ª convocatoria): 9 xullo as 10.00 (Revisión de notas: 16 xullo).

Bibliografía. Fontes de información

MANUAIS DA MATERIA

Parte Teórica

Parte Práctica

MATERIAIS COMPLEMENTARIOS

Lameiras, M. y Carrera, M.V. (2009). *Educación sexual. De la teoría a la práctica*. Madrid: Pirámide.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

Amezúa, E. (1999). Teoría de los sexos. La letra pequeña de la sexología. *Revista Española de Sexología*, 95-96 (monográfico). Madrid: INCISEX.

Amezúa, E. (2001). La educación de los sexos. *Revista Española de Sexología*, 107-108 (monográfico). Madrid: INCISEX.

Baldaro, J.; Goviligli, G. y Valgimigli, C. (2000). *La sexualidad del deficiente*. Barcelona; CEAC, D.L.

la Mujer, Junta de Andalucía.

0 a 20 años. Madrid: Paidós.

Cáceres, J. y Escudero, V. (1998). *Relación de pareja en jóvenes y embarazos no deseados*. Madrid: Pirámide Psicología.

Carrera, M.V., Lameiras, M. y Rodríguez, Y. (2007). Obstáculos para la educación sexual en el siglo XXI. *Sexología Integral*, 4(3), 45-62.

Carrobes, J.A. (1991). *Biología y psicofisiología de la conducta sexual*. Madrid: Fundación Universidad Empresa.

Centerwall, E. (2000). El amor en la adolescencia. Hablando de sexualidad y de relaciones personales en la escuela. Barcelona: Ediciones del Serbal.

Coll, C. y Martín, E. (1993). La evaluación del aprendizaje en el currículum escolar: Una perspectiva constructivista. En C. Coll, E. Martín, T. Mauri, M. Miras, J. Onorrubia, I. Solé y A. Zabala (Eds.), *El constructivismo en el aula* (pp. 163-183). Barcelona: Grao.

Cueto, M.A. (2006). *La sexualidad en la pareja*. Madrid: Biblioteca Nueva.

la Cruz, C. (2003). Educación de las sexualidades. Los puntos de partida de De Marinis, D. y Coleman, O. (1995). *Educación sexual, Orientaciones didácticas para Dios, M. (2005). Educar nos afectos, frear a violencia. Unidade Didáctica. Santiago de Compostela: Seminario Galego de Educación para a Paz.*

Equipo Harimaguada (1995). Materiales curriculares de educación afectivo-sexual: carpetas didácticas y guías de formación de padres y madres. *Escuela Andaluza de Salud Pública*, 4, 129-132.

Fernández, J. (2000). *La ciencia de la genealogía y de la sexología*. Madrid: Pirámide.

Fernández, J. (Coord.). (1996). *Varones y Mujeres. Desarrollo de la doble realidad del sexo y del género*. Madrid: Pirámide.

Font, P. (1990). *Pedagogía de la sexualidad*. Barcelona: GRAO.

Font, P. (2005). Educación afectiva y sexual en la adolescencia. En J. Alegret, M.J. Comellas, P. Font y J. Funes, *Adolescentes. Relaciones con los padres, drogas, sexualidad y culto y al cuerpo* (pp. 81-117). Barcelona: Grao.

la Sexualidad. Vol.1. La voluntad de saber. Madrid: Siglo XXI. (Versión original, 1976).

Goleman, E. (1996). *Inteligencia emocional*. Barcelona: Kairós.

Goñi, A. (2000). *Adolescencia y discusiones familiares*. Madrid: EOS.

Lameiras, M. Carrera, M.V. y Rodríguez, Y. (2008). Nuevos retos para la educación sexual: hacia un modelo integral. *Sexología Integral*, 5(1), 35-38.

Lameiras, M. y Rodríguez, Y. (2002). Evaluación del sexismo moderno en adolescentes. *Revista de Psicología Social*, 17(2), 119-127.

Lameiras, M., Carrera, M.V., Núñez, A.M. y Rodríguez, Y. (2006). Evaluación de un programa de educación sexual con adolescentes: Una perspectiva cualitativa. *Diversitas, Perspectivas en Psicología* 2(2), 193-204.

López, F. y Olazábal, J. C. (1998). *Sexualidad en la vejez*. Madrid: Ediciones pirámide.

López, F.; Carpintero, E.; Campo, A.; Lazaro, S. y Soriano, S. (2006). *Programa BIENESTAR*. Madrid: Pirámide, colección Programas.

Nieto, J.A. (1995). *La sexualidad de las personas mayores en España*. Madrid: Inerser.

Soriano, S. (1999). *Cómo se vive la homosexualidad y el lesbianismo*. Salamanca:

Tiefer, L. (1996). *El sexo no es un acto natural y otros ensayos*. Madrid: Talasa (Original, 1995).

la Diputación Foral de Gipuzkoa.

Viñuales, O. (2000). *Identidades lésbicas*. Barcelona: BellaterraAran,

La Caixa]. Obra Social: Fundación Yela, C. (2000). *El amor desde la perspectiva de la psicología social*. Madrid: Pirámide

---

Recomendaciones**Subjects that continue the syllabus**

Intervención en saúde e educación social/O05G130V01902

Subjects that are recommended to be taken simultaneously

Recursos tecnológicos en educación social/O05G130V01105

Mediación en conflictos e situaciones de violencia/O05G130V01502

Subjects that it is recommended to have taken before

Habilidades sociales en educación social/O05G130V01404

IDENTIFYING DATA**Traballo de Fin de Grao**

Subject	Traballo de Fin de Grao			
Code	005G130V01991			
Study programme	Grao en Educación Social			
Descriptors	ECTS Credits	Choose	Year	Quadmester
	12	Mandatory	4	2c
Teaching language	Castelán Galego			
Department	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinator	Dapia Conde, María Dolores			
Lecturers	Dapia Conde, María Dolores			
E-mail	ddapia@uvigo.es			
Web				
General description	Os estudos de grao actuais inclúen unha materia baixo a denominación de Traballo de Fin de Grao. Este traballo ten como obxectivo evidenciar as competencias adquiridas ao longo de todo o proceso formativo.			

Competencias de titulación

Code	
A2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
A6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
A7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicarlas ás realidades socioeducativas
A9	Desenvolver programas e proxectos no contexto familiar e escolar
A12	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento
A19	Administrar, coordinar e supervisar entidades, equipamentos e grupos, en función de diferentes contextos e necesidades
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Planificación e organización
B5	Xestión da información
B8	Capacidade crítica e autocrítica
B9	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos doutras áreas e en distintos contextos
B16	Liderado
B19	Compromiso coa identidade, desenvolvemento e ética profesional
B20	Orientación á calidade

Competencias de materia

Expected results from this subject	Training and Learning Results	
Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, lexislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa	A9 A12 A19	B1 B8
Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicarlas ás realidades socioeducativas	A7	
Estar comprometido coa calidade de actuación e moverse de acordo cos principios deontolóxicos do/a educador/a social	A2 A6 A12	B2 B19 B20
Ser competentes para producir coñecemento socioeducativo nun nivel básico e transmitilo. Para realizar e defender un proxecto de innovación-investigación.	A2 A7	
Que os/as estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.		B5
Que os/as estudantes podan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado		B16

Ser capaces de presentar ante unha audiencia proxectos de investigación, tanto público en xeral como expertos

B2
B9

Contidos

Topic

Selección do tema de investigación ou intervención e elección da metodoloxía e recursos básicos para abordalo. Seguir o regulamento da Universidade e da Facultade

<http://webs.uvigo.es/educacion-ou/web/?q=node/150>

Emprego de ferramentas básicas de investigación para analizar un tema proposto baixo a supervisión dun director/a.

Elaboración do informe e defensa pública do mesmo.

Planificación

	Class hours	Hours outside the classroom	Total hours
Traballos tutelados	25	250	275
Traballos e proxectos	1	24	25

*The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Metodoloxía docente

	Description
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...

Atención personalizada

Methodologies	Description
Traballos tutelados	Asesoramento ao/á estudante, de maneira individual, para a elaboración dun documento sobre a temática da materia, informe de investigación ou intervención.
Tests	Description
Traballos e proxectos	Asesoramento ao/á estudante, de maneira individual, para a elaboración dun documento sobre a temática da materia, informe de investigación ou intervención.

Avaliación

	Description	Qualification
Traballos tutelados	A efectos de avaliación, o titor/a académico emitirá un informe no que valorará (de 0 a 3 puntos) o labor realizada pola alumna/o durante o período de elaboración do TFG.	30
Traballos e proxectos	Avaliación por parte do tribunal do traballo presentado polo alumno ou alumna	70

Other comments on the Evaluation

O TFG debe ser un traballo persoal no que se constrúa un discurso propio. Cando se utilicen ideas ou palabras de outra autoría acreditarase explicitamente a súa procedencia

Consultar periódicamente información relacionada co Traballo de Fin de Grao(TFG) na páxina web da Facultade, e especificamente no Grao de Educación Social, onde se irá actualizando progresivamente información específica sobre normativa, prazos, requisitos exixidos, e tribunais relativos á presentación do TFG

Ver máis información: <http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php/traballo-fin-de-grao>

Bibliografía. Fontes de información

Ver máis indicacións do TFG no seguinte

enlace: <http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php/traballo-fin-de-grao>

-BELL, J. (2002). *Cómo hacer tu primer trabajo de investigación. Guía para investigadores en educación y ciencias sociales.*

Barcelona: Gedisa.

- FERRER, V. , CARMONA, M., SORIA, V. (Eds.) (2012). *El trabajo de fin de grado: guía para estudiantes, docentes y colaboradores*. Madrid: McGrawHill.

- ROMANS, M ; PETRUS, A. y TRILLA, J. (2000). *De profesión educador(a) social*. Barcelona: Paidós

---

Recomendacións

Other comments

A Bibliografía será a recomendada polo titor, en función do proxecto.
